

MĚSÍČNÍ BULLETIN
ANALYTICKÉHO ODBORU
ÚSTAVNÍHO SOUDU

LISTOPAD 2024

OBSAH · ABSTRAKTY

TRESTNÍ PRÁVO	Ochranné léčení	
	• Souběh ochranného léčení ústavní formou a vazby; požadavky na odůvodnění takového rozhodnutí	<u>4</u>
	Obnova řízení	
	• K ústavně konformnímu hodnocení návrhu na povolení obnovy řízení, v němž odsouzený prohlásil vinu	<u>5</u>
	Procesní	
	• Opomenutí zaslání vyjádření státního zástupce obviněnému v případě absence nových argumentů ve vyjádření	<u>7</u>
	• Přiměřenost délky zajištění majetku v rámci trestního řízení	<u>8</u>
	• Subjekty oprávněné nabízet převzetí záruky za dovršení nápravy odsouzeného	<u>10</u>
	• Rozhodnutí o blanketní stížnosti obviněného bez stanovení nové lhůty k jejímu doplnění	<u>12</u>
	• Analogická aplikace § 265m trestního řádu Nejvyšším soudem jako postup <i>contra legem</i>	<u>14</u>
OBČANSKÉ PRÁVO	Rodinné právo	
	• Postupné rozšiřování styku rodiče s dítětem na základě dostatečných skutkových zjištění	<u>16</u>
	Civilní právo procesní	
	• Náležitě odůvodnění zamítnutí návrhu na zrušení předběžného opatření	<u>18</u>
	• Rozhodnutí soudu nad rámec petitu; pochybení Nejvyššího soudu při posouzení přípustnosti dovolání	<u>20</u>
	• Řádné odůvodnění rozhodnutí dovolacího soudu o odmítnutí dovolání	<u>22</u>
	• Nesprávné posouzení rozsahu dovolacího přezkumu Nejvyšším soudem	<u>24</u>
OSTATNÍ	Restituce	
	• Restituce církevního majetku s ohledem na historické křivdy spáchané dvěma totalitními režimy	<u>26</u>
	• Povinnost obecných soudů v restitučních věcech interpretovat právní předpisy ve vztahu k oprávněným osobám co nejvstřícněji	<u>28</u>
	Odpovědnost státu za škodu	
	• Formalistický výklad zákona o odpovědnosti státu za škodu; soudní poplatek za nesprávný postup soudu	<u>30</u>
	Právo na přístup k soudu	
	• Odepření práva účastníku řízení na přístup k soudu administrativním pochybením soudu	<u>32</u>
	Náklady řízení	
	• Nesprávné určení výše náhrady nákladů řízení	<u>33</u>
	• Účelnost nákladů na zastoupení soudního exekutora advokátem ve sporu o náhradu újmy způsobené jeho úřední činností	<u>35</u>
	• Náhrada nákladů řízení v diskriminačních sporech	<u>37</u>
	• Odůvodnění použití moderačního práva dle § 150 občanského soudního řádu a právo účastníka se k němu vyjádřit	<u>39</u>
	Odměna advokáta	
	• Určení odměny při zastupování různých žalobců s podobnými nároky totožným advokátem	<u>40</u>

OBSAH · ZAHRANIČNÍ SOUDY / ČASOPISY

ZAHRANIČNÍ SOUDY

- Evropský soud pro lidská práva – hate speech (Allouche proti Francii) 42
- Soudní dvůr Evropské unie – aktuální judikatura 44

ZAHRANIČNÍ PERIODIKA

- European Journal of International Law 48
- Oxford Journal of Legal Studies 48
- Revue Générale de Droit International Public 49
- Deutsches Verwaltungsblatt 49
- Juristen Zeitung 50
- Neue Juristische Wochenschrift 50

IV. ÚS 2090/24

9. 10. 2024

Vyhověno

Hulmák Milan

Souběh ochranného léčení ústavní formou a vazby; požadavky na odůvodnění takového rozhodnutí

Pokud bylo obviněnému uloženo a má nastoupit ochranné léčení ústavní formou, je podmínkou držení ve vazbě přesvědčivé odůvodnění vysvětlující, proč takovýmto léčením ani přes jeho ústavní formu nelze dosáhnout účelu vazby. Nedostatečnost takového odůvodnění představuje porušení práva na soudní ochranu zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele D. P. zrušil IV. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 9. 10. 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem č. j. 4 To 198/2024-25 ze dne 20. 5. 2024 pro porušení čl. 36 odst. 1 Listiny.

Narativní část

Stěžovatel je stíhán pro podezření ze spáchání několika trestných činů. Okresní soud podle § 71 odst. 2 písm. a) trestního řádu rozhodl o propuštění stěžovatele z vazby. Ačkoliv trvala obava z případného opakování trestné činnosti stěžovatelem, bylo mu v mezidobí uložené ochranné sexuologické léčení v ambulantní formě přeměněno na ústavní sexuologické léčení. To přitom bylo podle okresního soudu způsobilé zabránit stěžovateli v opakování trestné činnosti a splnit tak účel vazby. Napadeným usnesením krajský soud usnesení okresního soudu zrušil a sám rozhodl, že se stěžovatel v předstížené vazbě ponechává. Výkon ochranného sexuologického léčení na rozdíl od okresního soudu nepovažoval za dostatečný ke splnění účelu vazby, přičemž podle něho nebylo možno zaručit ani to, že stěžovatel léčení nastoupí okamžitě, např. pro možná kapacitní omezení zdravotnického zařízení. Ochranné léčení a jeho výkon nadto podle krajského soudu nepatří mezi zákonné a taxativně určené instituty nahrazující vazbu podle § 73 a § 73a trestního řádu.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

V posuzované věci nebylo pochyb o existenci obavy, že by stěžovatel mohl opakovat trestnou činnost; sám to ostatně připustil. Sporné však bylo, zda účelu vazby nebylo možno dosáhnout jinak, konkrétně sexuologickým ochranným léčením v ústavní formě, které bylo stěžovateli uloženo předtím, než bylo okresním soudem rozhodováno o jeho propuštění z vazby.

Ústavní soud rekapituloval, že smyslem ochranného léčení je jednak léčení samotné a resocializace dotčeného, jednak prevence opakování jeho trestné činnosti. Právě u pachatelů se sexuální deviací ochranné

léčení naplňuje funkci izolace a odtržení pachatele od dosavadního způsobu života. Ochranné léčení v ústavní formě představuje mimořádně závažné omezení osobní svobody léčeného, jež někdy může znamenat větší újmu než nepodmíněný trest odnětí svobody, a to zejména díky neurčitosti jeho trvání.

Podle § 67 trestního řádu platí, že možnost vazby je připuštěna pouze tehdy, nelze-li jejího účelu dosáhnout jiným opatřením, zejména uložením některého z předběžných opatření. Již z této formulace je podle Ústavního soudu zřejmé, že instituty, které mohou nahradit vazbu, nejsou stanoveny taxativně. Vzhledem k účelu ochranného opatření v ústavní formě i ke způsobu jeho výkonu je nasnadě, že takovéto léčení je jedním z uvedených institutů s potenciálem nahradit vazbu. Skutečnost, že nejde o institut uvedený v § 73 nebo § 73a trestního řádu, jež zmiňoval krajský soud, není sama o sobě rozhodující.

Ústavní soud nevyloučil, že i přes uložené ochranné léčení v ústavní formě může být z různých důvodů přípustné souběžné uvalení a trvání vazby (např. z důvodu nemožnosti realizovat bezodkladně nástup dotčeného do výkonu léčení, z důvodu nedostačujícího režimu v konkrétním zdravotnickém zařízení apod.). Případnou nedostatečnost uloženého léčení však musejí rozhodující soudy řádně odůvodnit. To však krajský soud podle Ústavního soudu nesplnil, neboť část svých závěrů dostatečně nevysvětlil, jiné ponechal pouze v rovině nepodložených spekulací.

S ohledem na výše uvedené Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a usnesení krajského soudu pro porušení práva stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny zrušil.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Milan Hulmák. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

I. ÚS 2299/23

16. 10. 2024

Vyhověno

Šámal Pavel

K ústavně konformnímu hodnocení návrhu na povolení obnovy řízení, v němž odsouzený prohlásil vinu

Ustanovení § 206c odst. 7 věty druhé trestního řádu je třeba vykládat ústavně konformně tak, že vyluka opravných prostředků nezahrnuje mimořádné opravné prostředky, zejména obnovu řízení. Jejich vyloučení by bylo v rozporu se zásadou materiální pravdy a smyslem a účelem mimořádných opravných prostředků. Došlo by tak k porušení principu presumpce nevinu zaručeného čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a práva na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele L. F. zrušil I. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 16. 10. 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy výrok II usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočky v Táboře ze dne 25. 5. 2023 č. j. 14 To 73/2023-170 a usnesení Okresního soudu v Prachaticích ze dne 23. 3. 2023 č. j. 7 NT 1601/2022-122 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 a s čl. 40 odst. 2 Listiny.

Narativní část

Okresní soud uznal stěžovatele a jeho tehdejší partnerku vinnými a uložil jim podmíněné tresty odnětí svobody a peněžitě tresty. Okresní soud u obou odsouzených přijal jejich prohlášení viny podle § 206c trestního řádu. Stěžovatel ani spoluodsouzená se proti rozsudku okresního soudu neodvolali. K odvolání státního zástupce krajský soud pouze zpřísnil stěžovateli peněžitý trest.

Stěžovatel po odsouzení i za další trestnou činnost k trestu odnětí svobody podal návrh na povolení obnovy řízení. V návrhu tvrdil, že prohlášení viny v předchozím řízení učinil pod tlakem spoluodsouzené a svého tehdejšího obhájce. Též tvrdil, že svědci se na něj domluvili, což doložil vzájemnou korespondencí a nahrávkou jejich hovoru. Okresní soud napadeným usnesením zamítl návrh na povolení obnovy řízení, přičemž zdůraznil, že stěžovatel během hlavního líčení po řádném poučení a bez zjevného nátlaku učinil prohlášení viny. Krajský soud stížnost stěžovatele napadeným usnesením zamítl. S hodnocením okresního soudu se ztotožnil. Dle jeho názoru nic nedokazovalo, že stěžovatele k prohlášení donutila jiná osoba.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud připomněl, že prohlášení viny je závazné. Dle § 206c odst. 7 trestního řádu jej nelze odvolat a skutečnosti v něm uvedené nelze napadat opravným prostředkem. Smyslem tohoto institutu je urychlení trestního řízení tam, kde o vině obžalovaného nejsou důvodné pochybnosti. Ústavní soud upozornil, že institut prohlášení viny však nedává státním orgánům možnost obcházet pravidlo *in dubio pro reo* a zásadu zjištění skutkového stavu bez rozumných pochybností podle

§ 2 odst. 5 trestního řádu dle zásady materiální pravdy. Omezené možnosti opravných prostředků, zejména mimořádných, je nutné interpretovat restriktivně, aby bylo možné v případě nových důkazů nebo skutečností zajistit odsouzenému spravedlivé rozhodnutí.

Zvláštní pozornost Ústavní soud věnoval institutu obnovy řízení, která v souladu s trestním řádem slouží jako korektiv k nápravě případného neoprávněného odsouzení i tehdy, pokud obžalovaný dříve prohlásil vinu. Zdůraznil, že institut musí být dostupný i u konsenzuálních způsobů řešení trestních věcí. Prohlášení viny nezavazuje soud povinnosti zajistit odsouzenému spravedlivý proces a přezkoumat okolnosti případu při nových pochybnostech o vině. Široké omezení opravných prostředků je považováno za exces, který by mohl ohrozit základní principy trestního práva. V souladu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva je nutné, aby vzdání se procesních práv bylo výsledkem dobrovolného a soudem kontrolovaného procesu. Proto pouze restriktivní výklad vyluk opravných prostředků lze označit za ústavně konformní. Ústavní soud uzavřel, že druhou větu § 206c odst. 7 trestního řádu je nutné interpretovat v souladu s uvedenou zásadou zjištění skutkového stavu bez rozumných pochybností v souladu se zásadou materiální pravdy a principem presumpce nevinu. Návrh na povolení obnovy řízení, v němž odsouzený prohlásil svou vinu, je třeba posoudit věcně. Opačný závěr porušuje právo odsouzeného na přístup k soudu, soudní ochranu a presumpci nevinu podle čl. 36 odst. 1 a čl. 40 odst. 2 Listiny.

V projednávané věci okresní soud zamítl návrh stěžovatele na povolení obnovy řízení s odkazem na § 283 písm. b) trestního řádu, podle kterého se návrh zamítne, směřuje-li jen proti rozhodnutí nebo výroku, kde není obnova přípustná. Okresní soud tedy výrokem napadeného usnesení rozhodl tak, jako by vyluka podle § 206c odst. 7 věty druhé téhož zákona zahrnovala rovněž návrh na obnovu řízení jako mimořádný opravný prostředek. Takový výklad odporuje čl. 36 odst. 1

a čl. 40 odst. 2 Listiny. Pochybení okresního soudu nenapravit ani krajský soud.

Ústavní soud zhodnotil také postup okresního soudu před přijetím prohlášení viny a označil jej za exces, který neodpovídá nahrávce z hlavního líčení. Zpochybnil zejména způsob a obsah poučení poskytnutého stěžovateli i způsob komunikace předsedy senátu se stěžovatelem. Z hlediska celého prohlášení viny, které přijal, se jeví, že jej stěžovatel pouze odkýval, aniž by věděl, že skutečně vinu prohlásil. Již samotné tvrzení obhájce, že pro stěžovatele je prohlášení viny „velké dilemma“, i doplňující dotazy stěžovatele, zda prohlášení viny zahrnuje všechny skutky jako celek, protože s některými nesouhlasil, představují závažnou indicii, že prohlášení viny nemuselo být svobodné, poučené a vědomé vzdání se práva na řádné trestní řízení.

Trestní soudy se s těmito prvky v řízení o návrhu na povolení obnovy řízení nevypořádaly, stejně jako s tvrzeními stěžovatele ohledně nevěrohodnosti svědků vyslechnutých v přípravném řízení. Došlo proto k porušení práva stěžovatele na přístup k soudu a soudní ochranu, stejně jako principu presumpce neviny zaručených v čl. 36 odst. 1 a čl. 40 odst. 2 Listiny.

S ohledem na výše uvedené Ústavní soud napadená rozhodnutí zrušil.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Pavel Šámal. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

I. ÚS 3287/23

9. 10. 2024

Zamítnuto

Ronovská Kateřina

Opomenutí zaslání vyjádření státního zástupce obviněnému v případě absence nových argumentů ve vyjádření

Pokud obecný soud nezašle obviněnému vyjádření státního zástupce, které neobsahuje žádné nové argumenty, ale pouze obecné závěry a argumentaci uplatněnou v řízení před soudy nižších stupňů, k níž měl stěžovatel možnost se již vyjádřit, nejde o porušení zásady rovnosti účastníků řízení a zásady kontradiktornosti dle čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 9. 10. 2024 zamítl I. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy návrh stěžovatele M. W. na zrušení rozsudku Okresního soudu v Rokycanech sp. zn. 3 T 76/2022 ze dne 27. 3. 2023, usnesení Krajského soudu v Plzni č. j. 50 To 138/2023-419 ze dne 29. 5. 2023 a usnesení Nejvyššího soudu č. j. 11 Tdo 819/2023-455 ze dne 19. 9. 2023.

Narativní část

Okresní soud uznal stěžovatele vinným dvěma přečiny a uložil mu souhrnný trest odnětí svobody v trvání 20 měsíců. Krajský soud napadeným usnesením stěžovatelovo odvolání proti rozsudku okresního soudu podle zamítl. Proti tomuto usnesení podal stěžovatel dovolání, ke kterému se vyjádřilo Nejvyšší státní zastupitelství. Nejvyšší soud dovolání stěžovatele odmítl jako podané z jiných než zákonných důvodů.

Stěžovatel namítal, že okresní soud porušil procesní pravidla, když použil úřední záznamy jako důkazy bez jeho souhlasu, čímž zatížil řízení vadou, a neaplikoval zásadu *in dubio pro reo*, jelikož své rozhodnutí nedostatečně odůvodnil. Dále namítal, že Nejvyšší soud porušil jeho právo na spravedlivý proces, když mu nedoručil vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství k jeho dovolání.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud vyhodnotil námitky stěžovatele ohledně použití úředních záznamů jako materiálně nepřipustné, neboť je stěžovatel uplatnil nově až v ústavní stížnosti.

Námítku stěžovatele o porušení zásady *in dubio pro reo* shledal Ústavní soud neopodstatněnou, neboť obecné soudy jeho verzi skutkového stavu řádně posoudily, postupovaly v souladu s pravidly spravedlivého procesu a svůj závěr o nepravděpodobnosti stěžovatelovy výpovědi přesvědčivě odůvodnily. Nedošlo tak k porušení stěžovatelova práva na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny ani zásady presumpce nevinny dle čl. 40 odst. 2 Listiny.

Z vyžádaného spisu vedeného okresním soudem i vyjádření Nejvyššího soudu vyplývá, že vyjádření státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství nebylo zasláno stěžovateli k případné replice. Tato skutečnost by mohla představovat porušení povinnosti Nejvyššího soudu, která vyplývá z principu rovnosti účastníků řízení a zásady kontradiktornosti řízení, byť není v trestním řádu formulována výslovně. Ústavní soud proto posuzoval, zda takové pochybení znamenalo porušení odpovídajících základních práv stěžovatele. Obě výše uvedené zásady jsou aplikovatelné na všechny druhy soudního řízení včetně trestního a uplatní se také při rozhodování o dovolání. Ústavní soud v nálezu shrnul obsah vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství a dospěl k závěru, že jeho neposkytnutí stěžovateli nemohlo mít vliv na výsledek řízení, protože neobsahovalo žádné nové argumenty. Obsahovalo pouze obecné teoretické závěry nebo reprodukci argumentace, které již byly v řízení před soudy nižších stupňů uplatněny, a k nimž měl stěžovatel možnost se již v předchozích fázích řízení vyjádřit.

S ohledem na výše uvedené Ústavní soud návrh stěžovatele zamítl.

Soudkyní zpravodajkou v dané věci byla Kateřina Ronovská. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

I. ÚS 2350/24

9. 10. 2024

Zamítnuto

Langášek Tomáš

Přiměřenost délky zajištění majetku v rámci trestního řízení

Při posuzování přiměřenosti délky zajištění majetku v trestním řízení je potřeba zvážit zejména příčiny trvajících zajištění (např. složitost věci, anebo naopak neodůvodněné průtahy orgánů činných v trestním řízení), jaký vliv má průběh trestního řízení na sílu argumentů, kterými je potřeba zajištění podepřít, a jak intenzivní zásah pro dotčenou osobu zajištění majetku individuálně představuje. Přiměřené může být i zajištění majetku trvajících déle, než jaká by byla maximálně přípustná doba vazby podle § 72a trestního řádu.

U zajištění nemovitosti již samotný zákaz zcizení či zatížení představuje zásah do vlastnického práva majitele; při hodnocení intenzity tohoto zásahu je ovšem relevantní, že zajištěnou nemovitost lze pro běžné účely nadále využívat.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 9. 10. 2024 I. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy zamítl ústavní stížnost stěžovatele J. P. směřující proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci č. j. 5 To 29/2024-44840 ze dne 11. 6. 2024.

Narativní část

Stěžovatel je od roku 2015 trestně stíhán pro skutek kvalifikovaný jako spáchání zvlášť závažného zločinu poškození finančních zájmů Evropské unie v souběhu se zločinem porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže. K uspokojení nároku poškozené – České republiky na náhradu škody způsobené touto trestnou činností byly v listopadu 2016 zajištěny nemovitosti ve vlastnictví stěžovatele a jeho manželky. V květnu 2020 podalo vrchní státní zastupitelství na stěžovatele obžalobu. Krajský soud stěžovatele v dubnu 2023 rozsudkem zprostil. Tento rozsudek s ohledem na odvolání vrchního státního zastupitelství však nenabyl právní moci. K návrhu stěžovatele pak usnesením krajského soudu z ledna 2024 došlo ke zrušení zajištění jeho nemovitostí. Vrchní soud však ústavní stížností napadeným usnesením toto rozhodnutí zrušil a nově rozhodl tak, že návrh stěžovatele zamítl. Podle vrchního soudu je zrušení zajištění předčasné, neboť zprošťující rozsudek nenabyl právní moci. Délka zajištění je podle vrchního soudu odůvodněna rozsahem a složitostí projednávané věci, která vyplývá z počtu projednávaných skutků, množství obžalovaných osob i závažnosti trestné činnosti, pro niž se trestní řízení vede. Spisový materiál dosahuje téměř 45 000 listů a početné přílohy. Ve věci přitom nedochází k průtahům a soud již vydal první meritorní rozsudek.

Stěžovatel v ústavní stížnosti namítal, že ačkoliv byl (sice nepravomocně) obžaloba zproštěn, zajištění nemovitostí trvá nadále – a to téměř osm let.

Přitom podle judikatury Ústavního soudu, zejména nálezu sp. zn. I. ÚS 2485/13, by zajištění obvykle nemělo překračovat zákonnou limitaci maximální délky omezení osobní svobody vazbou, která je v této věci tříletá. Navíc informace o zajištění nemovitostí je veřejně dostupná v katastru nemovitostí, což má negativní vliv na dobré jméno stěžovatele i manželky.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud při přezkumu rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení týkajících se zajištění majetku vychází z toho, že zajištění je sice opatřením pouze dočasným, přesto zasahuje do ústavně zaručených práv vlastníků zajištěných věcí, zejména do práva na ochranu vlastnictví (čl. 11 odst. 1 Listiny). V rámci posouzení, zda tento zásah nepředstavuje zároveň porušení uvedených práv, je podstatné, zda má rozhodnutí o zajištění zákonný podklad, vydá jej příslušný orgán, není projevem svévole a zda je zachována rovnováha mezi požadavkem ochrany obecného zájmu společnosti, který je zásahem sledován, a požadavkem ochrany základních práv jednotlivce. Z hlediska práva na soudní ochranu (čl. 36 odst. 1 Listiny) je podstatné, aby rozhodnutí týkající se zajištění bylo dostatečně odůvodněno.

Z ústavní stížnosti je zřejmé, že její důvodnost závisí především na posouzení, zda pokračující zajištění stěžovatelových nemovitostí nenarušuje rovnováhu mezi obecným zájmem, resp. právy České republiky jako poškozené, a právy stěžovatele. Zajištění stěžovatelových nemovitostí má oporu v § 47 odst. 1 trestního řádu, přičemž zajištění nároku poškozeného je ústavně konformním nástrojem orgánů činných v trestním řízení jak eliminovat škodu způsobenou trestnou činností.

Ústavní soud dále konstatoval, že na přiměřenost zajištění nároku poškozeného lze nahlížet dvěma způsoby. Zaprvé musí být zachována rovnováha mezi pravděpodobnou výší škody a hodnotou

zajištěného majetku. Stěžovatel přitom nenamítá, že by tento požadavek splněn nebyl. Zadruhé je třeba přiměřenost posuzovat v širších – zejména časových – souvislostech. Je potřeba zvážit relevantní okolnosti věci, zejména příčiny trvajících zajištění, průběh trestního řízení (zda je délka dána složitostí věci, anebo naopak neodůvodněnými průtahy orgánů činných v trestním řízení), jaký vliv má jeho průběh na sílu argumentů, kterými je potřeba zajištění podepřít, a jak intenzivní zásah dané zajištění pro dotčeného individuálně představuje. Z toho vyplývá, že u zajištění věci nejsou oproti vazbě (§ 72a trestního řádu) striktně stanoveny maximální doby a přiměřenost jeho délky se bude vždy odvíjet od konkrétních okolností věci. Stěžovatelova argumentace nálezem sp. zn. I. ÚS 2485/13 tak opomíjí další upřesňující závěry a odkazy na prejudikaturu ohledně výrazného překročení této lhůty, které se však týkala šestileté doby zajištění majetku, kdy ještě nebylo skončeno ani přípravné řízení. Ostatně i při překročení lhůt podle § 72a trestního řádu je vždy rozhodující posouzení střetávajících se protichůdných zájmů ve světle konkrétní věci.

Ústavní soud sice dal za pravdu stěžovateli v tom, že při zajištění nemovitosti již samotný zákaz zcizení či zatížení představuje zásah do vlastnického práva majitele; nicméně při hodnocení intenzity tohoto zásahu je relevantní, že zajištěnou nemovitost lze pro běžné účely nadále využít. Informace o zajištění nemovitostí stěžovatele v katastru nemovitostí a zásah do cti stěžovatele je podle Ústavního soudu důsledkem samotného trestního řízení, které ovšem ve fázi před soudy je a musí být veřejné tak, aby se občané mohli projednávání před soudem zúčastnit a jednání sledovat. Navíc platí, že při běžném náhledu do katastru nemovitostí je k dispozici pouze obecná a z hlediska pověsti vlastníka neutrální informace o zajištění. Ani podrobnější informace, že nemovitosti zajistily orgány činné v trestním řízení, nutně o vlastníkovi nic negativního nevypovídá. K tomu Ústavní soud doplnil, že podstatně větší publicitu dané skutečnosti přináší sama ústavní stížnost a rozhodnutí o ní.

Ústavní soud uzavřel, že rovnováha mezi požadavkem obecného zájmu společnosti, který zásah sleduje, a požadavkem ochrany základních práv jednotlivce napadeným usnesením vrchního soudu narušena nebyla. Zajištění trvá již několik let, což je ale u věcí takto rozsáhlých, komplikovaných a závažných akceptovatelné. Na legitimitě zásahu nic nemění, že v postavení poškozeného v trestním řízení vystupuje Česká republika. Eliminace škody způsobené trestnou činností je legitimní sledovaný cíl u zásahu do vlastnického práva bez ohledu na to, komu měl stěžovatel škodu způsobit. Je i v obecném zájmu společnosti, aby stát dosáhl

odčinění jemu způsobené škody – tím spíše dosahuje-li značné výše, jako je tomu v nyní projednávaném případě. Závěr o ústavní konformitě napadeného usnesení tak ve světle výše uvedeného nezvrátí ani nepravomocný zprošťující rozsudek.

V nyní řešené věci nenastaly okolnosti, které by Ústavní soud vedly k závěru o porušení práv stěžovatele, jakkoliv je více než sedmileté zajištění stěžovatelova majetku zásahem do jeho vlastnického práva. Neshledal, že by již došlo k porušení, neboť délka zajištění má vysvětlení v rozsáhlosti a složitosti trestní věci, k čemuž se přidávají další skutečnosti, zejména nižší míra, v jaké zajištění stěžovatele fakticky omezuje, či rozsah škody a významný zájem České republiky jako poškozené, který by byl zrušením zajištění ohrožen.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Tomáš Langášek. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

I. ÚS 2558/24

14. 10. 2024

Vyhověno

Křestánová Veronika

Subjekty oprávněné nabízet převzetí záruky za dovršení nápravy odsouzeného

Pokud obecný soud vyloží § 88 odst. 1 trestního zákoníku tak, že nemůže přijmout záruku za dovršení nápravy odsouzeného od jiné osoby než od zájmového sdružení občanů, jak je definuje § 3 odst. 1 trestního řádu, porušuje tímto restriktivním výkladem právo odsouzeného na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Pro přijetí záruky není důležitá právní forma osoby poskytovatele, nýbrž to, zda věrohodně a uvěřitelně nabízí možnost pozitivního ovlivňování dovršení nápravy odsouzeného.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele S. N. zrušil I. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 14. 10. 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy výrok II usnesení Krajského soudu v Plzni č. j. 6 To 230/2023-155 ze dne 19. 6. 2024 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny.

Narativní část

Okresní soud stěžovatele podmíněně propustil z výkonu trestů odnětí svobody, stanovil zkušební dobu v trvání sedmi roků za současného stanovení dohledu a přijal záruku obchodní společnosti Mateřská škola X za dovršení nápravy stěžovatele. Krajský soud usnesení okresního soudu v celém rozsahu zrušil, návrh stěžovatele na podmíněné propuštění zamítl a záruku za dovršení nápravy stěžovatele nabídnutou mateřskou školou nepřijal. Ústavní soud nálezem sp. zn. IV. ÚS 106/24 rozhodnutí krajského soudu zrušil.

Krajský soud následně rozhodnutí okresního soudu opět v celém rozsahu zrušil a návrh stěžovatele na podmíněné propuštění z výkonu trestů odnětí svobody zamítl. O přijetí či nepřijetí záruky tentokrát vůbec nerozhodoval. Podle krajského soudu nebyla u stěžovatele splněna zákonná podmínka podmíněného propuštění spočívající v předpokladu vedení řádného života a mateřská škola nebyla oprávněna nabízet záruku na dovršení nápravy odsouzeného, neboť nemá povahu zájmového sdružení občanů ve smyslu § 3 odst. 1 trestního řádu. Záruka nabídnutá touto právnickou osobou tudíž nemohla mít žádný význam, resp. o ní ani nemělo být rozhodnuto.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud ve své judikatuře opakovaně zdůraznil, že podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody podle § 88 trestního zákoníku je mimořádným prostředkem, který závisí na rozhodnutí soudu. Ten hodnotí prokázání polepšení odsouzeného a předpoklad, že bude na svobodě vést řádný život. Tato rozhodnutí podléhají ústavnímu přezkumu pouze v případě zjevné libovůle, faktických omylů nebo logických nesrovnalostí v odůvodnění. V dané věci

Ústavní soud posuzoval, zda krajský soud respektoval jeho předchozí nálezy a napravit nedostatky v rozhodnutí. Zaměřil se přitom na výklad, podle kterého krajský soud mohl přijmout záruku za nápravu pouze od vymezených subjektů podle trestního řádu.

Ústavní soud zjistil, že krajský soud po předchozím kasačním nálezu opět rozhodl o zamítnutí podmíněného propuštění stěžovatele, aniž by jeho situaci dostatečně zhodnotil ve všech souvislostech. Soustředil se převážně na trestní minulost stěžovatele a pominul pozitivní faktory, jako jsou jeho rodinné a pracovní zázemí a snaha o nový začátek. Ústavní soud rovněž upozornil na nesrovnalosti v rozhodnutí. Nesplnění třetí podmínky podmíněného propuštění (očekávání vedení řádného života) krajský soud dovodil výhradně z trestní minulosti stěžovatele, aniž by adekvátně zohlednil jeho současné poměry a možnosti, zejména přísliby zaměstnání a podporu rodiny. Dále ignoroval možnost legálního plnění finančních závazků a pouze stručně odůvodnil závěry o recidivě, přičemž nepřihlédl k motivaci stěžovatele pečovat o vážně nemocnou matku a začlenit se do rodiny, což svědčí o formalistickém přístupu a absenci komplexního hodnocení relevantních okolností.

Ústavní soud přisvědčil tomu, že mateřská škola nespadá do kategorie subjektů vymezených v § 3 odst. 1 trestního řádu jako zájmové sdružení občanů. Nesouhlasil však s právním závěrem krajského soudu, který tuto instituci vyloučil z možnosti nabídnout záruku za nápravu stěžovatele. Podle Ústavního soudu § 88 odst. 1 trestního zákoníku nevyžaduje, aby záruku mohl nabídnout pouze subjekt, který je zájmovým sdružením občanů, ale připouští, aby záruku nabídl jakýkoli subjekt, jehož činnost může mít pozitivní vliv na nápravu odsouzeného. V tomto kontextu neexistuje žádný právní důvod k vyloučení subjektů, jako je mateřská škola. Zdůraznil, že skutečnost, že jednatelkou mateřské školy nabízející záruku je stěžovatelova sestra, sama o sobě nevylučuje možnost přijetí této záruky. Obecné soudy mají při rozhodování zvážit vliv tohoto personálního propojení na schopnost pozitivně působit na stěžovatele,

což okresní soud učinil a správně vyhodnotil rodinné spojení jako okolnost zvyšující šanci na nápravu stěžovatele. Krajský soud naopak přistoupil k jejímu odmítnutí bez dostatečného odůvodnění.

Krajský soud napadeným rozhodnutím nerespektoval svou vázanost vykonatelným nálezem Ústavního soudu plynoucí z čl. 89 odst. 2 Ústavy a porušil právo stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud jej proto zrušil.

Soudkyní zpravodajkou v dané věci byla Veronika Křesťanová. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

III. ÚS 1230/24

22. 10. 2024

Zamítnuto

Dolanská Bányaiová Lucie

Rozhodnutí o blanketní stížnosti obviněného bez stanovení nové lhůty k jejímu doplnění

Orgán rozhodující o stížnosti nemusí obviněnému stanovit novou lhůtu pro doplnění a vyčkávat s rozhodnutím po jejím uplynutí v případě, kdy obviněný v blanketní stížnosti sdělí, že stížnost doplní „bez zbytečného odkladu“ po nahlédnutí do spisu, a lhůtu zjevně nedodrží. Rozhodne-li za této situace orgán činný v trestním řízení o blanketní stížnosti, nelze to považovat za porušení práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, ani práva na obhajobu podle čl. 40 odst. 3 Listiny.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 22. 10. 2024 zamítl III. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy návrh stěžovatelky V. B. na zrušení usnesení Okresního státního zastupitelství v Teplicích č. j. 2 ZT 59/2024-12 ze dne 19. 4. 2024.

Narativní část

Policie zahájila proti stěžovateli trestní stíhání pro podezření ze spáchání trestných činů podvodu a poškození věřitele. Proti usnesení o zahájení trestního stíhání podala stěžovatelka blanketní stížnost, kterou dodatečně odůvodnila. Státní zástupce stížnosti částečně vyhověl a ve vztahu k podezření ze spáchání trestného činu podvodu příslušnou část usnesení o zahájení trestního stíhání zrušil. Následně opět došlo k zahájení trestního stíhání stěžovatelky pro trestný čin podvodu. Proti tomuto usnesení podala stěžovatelka dne 26. února 2024 blanketní stížnost s příslibem dalšího odůvodnění po nahlédnutí do spisu. Obhájce nahlížel do spisu dne 29. února 2024. Dne 19. dubna 2024 okresní státní zastupitelství zamítlo stížnost jako nedůvodnou.

V ústavní stížnosti stěžovatelka namítala, že státní zástupce měl vyčkat avizovaného doplnění odůvodnění stížnosti, případně ji vyzvat k odůvodnění ve stanovené lhůtě. Tím, že stěžovatelce neponechal dostatečný prostor pro vyjádření a rozhodoval na základě neúplných informací, porušil její právo na spravedlivý proces a právo na obhajobu.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Z judikatury Ústavního soudu plyne, že pokud stěžovatel podá blanketní stížnost, v níž si vyhradil lhůtu pro její odůvodnění, má orgán rozhodující o stížnosti buď upozornit stěžovatele či jeho obhájce na nepřiměřenost jím navržené lhůty a stanovit mu namísto toho lhůtu přiměřenou, nebo vyčkat doplnění stížnosti. Pouze výjimečně, kdy aktuální procesní situace jiný postup neumožňuje, může orgán o stížnosti rozhodnout bez dalšího. Vyhrazení lhůty pro odůvodnění blanketní stížnosti může být stanoveno i neurčitě. Ústavní soud dovodil, že za takové procesní situace

orgán rozhodující o stížnosti musí stěžovateli určit termín, dokdy musí odůvodnění stížnosti doplnit.

V posuzované věci obhájce stěžovatelky v blanketní stížnosti ze dne 26. února 2024 výslovně uvedl, že stížnost „dodatečně odůvodní bez zbytečného odkladu po nahlédnutí do spisu“. Nešlo proto o situaci, kdy stěžovatelka ve svém blanketním podání nestanovila lhůtu žádnou a pouze přislíbila stížnost odůvodnit dodatečně. V daném případě stěžovatelka sama skrze svého obhájce určila lhůtu k doplnění stížnosti. Byť lhůtu stěžovatelka definovala relativně neurčitým pojmem „bez zbytečného odkladu“ po nahlédnutí, měla tuto lhůtu respektovat s ohledem na význam, který tomuto pojmu judikatura připisuje. Ta ji vykládá jako velmi krátkou lhůtu, tj. jako bezodkladné, neprodlené či okamžité jednání směřující ke splnění povinnosti či k právnímu úkonu. Omezí-li se stěžovatelka v blanketní stížnosti vlastní stanovenou lhůtou, musí ji následně respektovat, případně čelit negativním následkům nedodržení.

Ze slovního vyjádření „bez zbytečného odkladu od nahlédnutí do spisu“ vyplývá, že za účel dodatečné lhůty pro doplnění stížnosti stěžovatelka označila nutnost obeznámit se s trestním spisem tak, aby mohla uplatnit svou obhajobu v odůvodnění stížnosti. K nahlížení do spisu obhájcem stěžovatelky došlo na konci února 2024, přesto do vydání rozhodnutí o stížnosti dne 19. dubna 2024 navzdory uvedenému příslibu stěžovatelka doplnění stížnosti nezaslala. Ústavní soud shledal, že uvedenou dobu již nelze považovat za bezodkladnou. Spisový materiál v projednávané trestní věci není extrémně rozsáhlý a nejde o věc příliš složitou. Podstatné není, že proti stěžovateli souběžně probíhalo další trestní řízení v související věci. Avizovanou lhůtu k doplnění stížnosti stěžovatelka jednoznačně navázala na možnost seznámit se s trestním spisem. Orgánům činným v trestním řízení proto nelze vytýkat, pokud uzavřely, že stěžovatelka lhůtu stanovenou v blanketním podání nedodržela, a rozhodly o stížnosti bez stanovení nové lhůty k doplnění.

S ohledem na výše uvedené Ústavní soud shledal, že k porušení práva stěžovatelky na spravedlivý proces ani jejího práva na obhajobu nedošlo, a ústavní stížnost zamítl.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Lucie Dolanská Bányaiová. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 1489/23

30. 10. 2024

Vyhověno

Svatoň Jan

Zrušení zprošťujícího rozsudku a zamítnutí odvolání Nejvyšším soudem na základě analogické aplikace § 265m trestního řádu jako postup *contra legem*

Pokud odvolací soud pravomocně zprostil obžalovaného obžaloby, nemůže Nejvyšší soud toto rozhodnutí v dovolacím řízení zrušit a sám zároveň zamítnout odvolání obžalovaných proti odsuzujícímu rozsudku soudu prvního stupně. Takový postup je v rozporu s § 265m odst. 1 písm. a) trestního řádu.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 30. 10. 2024 zrušil II. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu stěžovatelů M. B. a M. E. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2023 č. j. 5 Tdo 231/2022-2259 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 a čl. 40 odst. 5 Listiny základních práv a svobod.

Narativní část

Krajský soud uznal stěžovatele vinnými ze spáchání zločinu dotačního podvodu a zločinu poškození finančních zájmů Evropských společenství. Za uvedené jednání je odsoudil k trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku a šesti měsíců, jehož výkon odložil na zkušební dobu v trvání dvou let. Šlo již o třetí meritorní rozhodnutí. Vrchní soud rozsudkem zprostil z podnětu odvolání stěžovatele obžaloby. Nejvyšší soud zrušil rozsudek vrchního soudu i rozhodnutí na něj obsahově navazující a na základě analogické aplikace § 265m odst. 1 trestního řádu odvolání stěžovatelů zamítl. Neztotožnil se se závěry vrchního soudu, naopak se ztotožnil s odsuzujícím rozsudkem krajského soudu.

Stěžovatelé v ústavní stížnosti namítali protiústavnost postupu Nejvyššího soudu spočívajícího v zamítnutí odvolání. Podle nich Nejvyšší soud nebyl oprávněn rozhodnout o jejich vině namísto odvolacího soudu. Napadené rozhodnutí je v rozporu s § 265m odst. 1 písm. a) trestního řádu. Nejvyšší soud přezkoumal skutkové závěry vrchního soudu, aniž byly v extrémním rozporu s obsahem provedených důkazů. Závěry Nejvyššího soudu jsou dle stěžovatelů v extrémním rozporu s obsahem provedených důkazů. Nejvyšší soud omezil stěžovatele v možném rozsahu uplatněných námitek. Pokud shledal rozhodnutí vrchního soudu chybné, měl je zrušit a přikázat mu věc znovu projednat a rozhodnout.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud uvedl, že ustanovení § 265m trestního řádu na jedné straně „propůjčuje“ Nejvyššímu soudu za určitých okolností roli odvolacího soudu. Zároveň však stanovuje meze, které mají zaručit, aby nedošlo ke zhoršení postavení obviněného

nebo dokonce k úplnému zbavení některých procesních práv. Zakotvuje výjimku z obecného pravidla popsaného v § 265l trestního řádu z důvodu lepšího naplnění zásad rychlosti a hospodárnosti trestního řízení.

Při zvažování aplikace uvedeného ustanovení musí Nejvyšší soud přihlížet, zda konečným meritorním rozhodnutím nezhorší právní postavení obviněného a zda si nepřisvojuje roli, která mu nepřísluší. Z ustálené judikatury Ústavního soudu vyplývá, že důkazy nemůže přehodnocovat ten soud, který se s nimi neseznámil v autentické podobě a nedal účastníkům řízení možnost se k jejich obsahu vyjádřit. Závěry této judikatury se vztahují rovněž na řízení dovolací, *nota bene* vystupuje-li při aplikaci § 265m trestního řádu Nejvyšší soud fakticky v roli odvolacího soudu. Naopak postavení obviněného je v dovolacím řízení ještě více oslabeno, neboť dovolací soud zpravidla konečně rozhoduje v neveřejném zasedání.

Nejvyšší soud v dané věci postupoval *contra legem*, neboť zamítl odvolání stěžovatelů proti odsuzujícímu rozsudku, přestože byli pravomocně zproštěni podané obžaloby. Pokud analogicky použil § 265m trestního řádu, byl takový postup nepřipustný, neboť tím ignoroval smysl daného ustanovení a vyprázdnil ochranu práv obviněných. Takový postup neospravedlnilo ani naplnění zásad rychlosti a hospodárnosti řízení.

Nejvyšší soud obešel kogentní ustanovení zákona a reálně zhoršil procesní postavení stěžovatelů. Zasáhl do jejich práva na zákonného soudce a práva vyjádřit se ve veřejném zasedání k relevantním důkazům před soudem, který důkazy provedl a v souladu se zákonem hodnotil.

Nejvyšší soud nejasně oddělil role odvolacího soudu a dovolacího soudu a své závěry nedostatečně odůvodnil, především tam, kde se odchýlil od právních a skutkových závěrů vrchního soudu. Nedostatky stran srozumitelnosti odůvodnění shledal Ústavní soud rovněž v rozhodnutí vrchního soudu. V celém trestním řízení nedokázaly soudy shodně vymezit, které skutečnosti jsou pro posouzení trestní odpovědnosti stěžovatelů podstatné.

Nejvyšší soud pak zcela ignoroval argumentaci vrchního soudu uvedenou ve zprošťujícím rozsudku. Prostým odkazem na své vlastní (dle Ústavního soudu rovněž nedostatečné) závěry k důvodnosti dovolání Nejvyššího státního zástupce přesvědčivě nevypořádal obsáhlá odvolání stěžovatelů.

Ústavní soud dospěl k závěru, že Nejvyšší soud porušil právo stěžovatelů na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a postupoval v rozporu s čl. 40 odst. 5 Listiny, podle kterého nikdo nemůže být trestně stíhán za čin, pro který již byl pravomocně odsouzen nebo zproštěn obžaloby. Tato zásada nevylučuje uplatnění mimořádných opravných prostředků v souladu se zákonem. Ústavní stížnosti proto vyhověl a napadené rozhodnutí jako celek zrušil, neboť shledal pochybení nejenom ve způsobu rozhodnutí, ale i jeho obsahu.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Jan Svatoň. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 1718/24

3. 10. 2024

Vyhověno

Odmítnuto pro zjevnou neopodstatněnost

Zemanová Daniela

Postupné rozšiřování styku rodiče s dítětem na základě dostatečných skutkových zjištění

K rozhodnutí o vhodnosti postupného rozšiřování styku rodiče s dítětem soud vyhodnotí skutková zjištění ohledně dosavadní péče obou rodičů, která musí shromáždit v dostatečném rozsahu k rozhodnutí o péči a styku.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele J. R. zrušil III. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 3. 10. 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích č. j. 22 Co 326/2023-418 ze dne 14. 3. 2024 a rozsudek Okresního soudu v Pardubicích č. j. 24 Nc 1/2023-281 ze dne 27. 9. 2023 pro porušení čl. 10 odst. 2 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Narativní část

Okresní soud svěřil nezletilou dceru do péče matky, uložil stěžovateli platit výživné a upravil jejich styk. Vyhodnotil, že stěžovatel má lepší výchovné schopnosti než matka, která nezletilou proti svému otci manipuluje. Zároveň však přihlédl k tomu, že větší zásah do tehdejší faktické péče matky by mohl dceru traumatizovat. Proto upravil styk tak, aby teprve jeho rozšiřováním měl otec stejný podíl na péči o dceru, jako má matka.

Krajský soud k odvolání obou rodičů prvostupňové rozhodnutí změnil. Svěření nezletilé do péče stěžovatele či do střídavé péče rodičů by za současných okolností mohlo zasáhnout do jejího zdravého vývoje a psychické pohody. Shledal, že postupné rozšiřování styku otce s dcerou není možné, neboť soud musí rozhodovat podle skutkového stavu zjištěného v době rozhodování. Pro predikci styku na rok dopředu nelze opatřit dostatek skutkových zjištění. Styk stěžovatele s nezletilou proto upravil podle fakticky probíhajícího styku. Při stanovení výživného vyšel z potenciálního měsíčního čistého příjmu stěžovatele.

V ústavní stížnosti stěžovatel namítal, že ačkoliv krajský soud hodnotil postupně se rozšiřující styk nastavený okresním soudem jako funkční a výchovné schopnosti matky negativně, omezil styk stěžovatele s nezletilou na tři noci jednou za čtrnáct dní bez jakéhokoliv odůvodnění. Stěžovatel nesouhlasil ani se stanovenou výší výživného.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud připomněl, že soudy nesmí převzít postoj dítěte bez dalšího, aniž by komplexně posoudily jeho zájmy. Soud rozhodující o péči a styku s dítětem může

dospět k závěru, že odmítavý postoj dítěte je důsledkem vlivu jednoho z rodičů a nezakládá se na racionálních a opodstatněných výhradách vůči druhému rodiči. K této skutečnosti musí soudy při hodnocení přání dítěte a jeho nejlepšího zájmu přihlídnout, přičemž v řízení prokázaná manipulace pečujícího rodiče může vést až ke změně rozhodnutí o tom, kterému rodiči dítě svěří do péče.

V posuzované věci Ústavní soud konstatoval, že soudně upravený styk stěžovatele s nezletilou přes odmítavý postoj nezletilé probíhal a směřoval k obnově jejich zdravého vztahu. V době rozhodování krajského soudu se nezletilá se stěžovatelem stýkala každý lichý týden od středy do čtvrtka a každý sudý týden od pátku do neděle. Nic nenasvědčovalo tomu, že by si postupem času nemohla zvyknout na rovnoměrnou péči rodičů. Okresní soud citlivě přihlédl k silné fixaci nezletilé na matku i k tomu, že okamžité rozšíření péče otce o dceru by mohlo způsobit její zásadní destabilizaci až traumatizaci. Krajský soud naopak další rozšiřování styku zastavil s odůvodněním, že pro takový postup nelze opatřit dostatek skutkových zjištění. Tento závěr Ústavní soud neshledal ústavně konformním.

Jestliže krajský soud vzal za prokázané, že oba rodiče jsou schopni se o nezletilou postarat a ta postupně se rozšiřující styk zvládá, měl dostatek skutkových podkladů pro rozhodnutí, zda styk nadále rozšiřovat i v budoucnu. Ostatně ani neuvedl, které konkrétní skutečnosti mu pro posouzení rozšíření styku chyběly. V době rozhodování krajského soudu se styk stěžovatele s nezletilou rozšiřoval již po dobu půl roku. Žádné závažné okolnosti, které by odůvodnily omezení péče stěžovatele o dceru, zjištěny nebyly. Naopak skutkový stav nasvědčoval rovnoměrné střídavé péči či většímu podílu péče stěžovatele. Tyto formy péče ovšem nebylo s ohledem na prokázanou silnou manipulaci nezletilé matkou proti otci vhodné uskutečnit ihned. Jako přínosnější se jevilo nastavit postupně rozšiřující styk stěžovatele s nezletilou.

Krajský soud sice manipulaci nezletilé zahrnul do skutkových zjištění, ve svém rozhodnutí ji ale nerefletoval. Dle Ústavního soudu je přitom zjevné, že matka bez soudního rozhodnutí není ochotna

předávat dceru do péče otce nad rámec stanovených styků. Bez soudního zásahu se tak stěžovatel rovnoměrné péče o nezletilou není schopen domoci.

Na základě výše uvedeného dospěl Ústavní soud k závěru, že stěžovatel a jeho dcera byli rozsudkem krajského soudu zkráceni na svých právech na ochranu před neoprávněným zasahováním do rodinného života a na soudní ochranu. Rozhodnutí proto v příslušném rozsahu zrušil.

Jelikož krajský soud bude ve věci rozhodovat znovu, Ústavní soud se ke konkrétní částce výživného nevyjádřil. Nicméně poznamenal, že pokud soud uvedl, že přihlédl k příspěvkům nad rámec výživného a k plnění vyživovací povinnosti při styku s nezletilým dítětem, musí být alespoň přibližně zřejmé, jakým způsobem se uvedené skutečnosti ve výši výživného projeví. Dále nesouhlasil s tím, že stavební spoření nelze za žádných okolností považovat za plnění vyživovací povinnosti. Takový závěr je třeba ve vztahu ke konkrétní projednávané věci řádně odůvodnit.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Daniela Zemanová. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 1858/24

8. 10. 2024

Vyhověno

Procesní – spojení věcí

Příbáh Jiří

Náležitě odůvodnění zamítnutí návrhu na zrušení předběžného opatření

Právo na řádné odůvodnění soudního rozhodnutí jako jeden z aspektů práva na spravedlivý proces zahrnuje povinnost soudu se vypořádat se všemi námitkami účastníků majícími vztah k projednávané věci v míře odpovídající jejich závažnosti. Uplatní se nejen při rozhodování ve věci samé, ale rovněž ve vztahu k rozhodnutím o předběžném opatření.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 8. 10. 2024 III. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy spojil ke společnému řízení ústavní stížnosti stěžovatelů Hany Písaříkové a Ing. Jiřího Písaříka a zrušil usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 14 Cmo 98/2024-880 ze dne 18. 4. 2024 pro porušení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Narativní část

Městský soud nařídil předběžné opatření, kterým stěžovatelům zakázal jakkoli zatěžovat, disponovat či zcizit ve výroku uvedené nemovitosti v hodnotě minimálně 151 980 000 Kč. Vrchní soud rozhodnutí potvrdil. Městský soud následně ve věci samé žalobu vedlejšího účastníka zamítl. Rozsudek dosud nenabyl právní moci, neboť jej vedlejší účastník napadl odvoláním.

Stěžovatelka podala návrh na zrušení nařízeného předběžného opatření. Městský soud návrhu vyhověl. V odůvodnění odkázal na rozhodnutí ve věci samé, jímž shledal žalobu vedlejšího účastníka nedůvodnou. Podle městského soudu nebyly osvědčeny skutečnosti rozhodné pro uložení povinnosti předběžným opatřením, proto postupoval podle § 77 odst. 2 občanského soudního řádu a předběžné opatření zrušil. Vrchní soud napadeným usnesením rozhodnutí městského soudu změnil tak, že návrh na zrušení předběžného opatření zamítl. Označil jej za předčasné, neboť zánik předběžného opatření podle § 77 odst. 1 písm. b) občanského soudního řádu předpokládá, že rozsudek městského soudu ve věci samé nabude právní moci, což se nestalo. Námitku nepřiměřenosti předběžného opatření vzhledem k celkové výši majetku označil za nedůvodnou.

Stěžovatelé namítali, že vrchní soud své rozhodnutí založil výlučně na tom, že nebyly splněny podmínky pro zánik předběžného opatření podle § 77 odst. 1 písm. b) občanského soudního řádu. Na posouzení právního závěru městského soudu, podle něhož jsou splněny podmínky pro zrušení předběžného opatření ve smyslu

§ 77 odst. 2 občanského soudního řádu, dle nich rezignoval. Dle stěžovatelů předběžné opatření nemůže vedle rozhodnutí ve věci samé obstát, přičemž je zcela nepodstatné, zda meritorní rozhodnutí nabylo právní moci, či nikoliv.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud nejprve připomněl, že právo na řádné odůvodnění soudního rozhodnutí zahrnuje povinnost srozumitelně sdělit závěr, jaký soud ve věci učinil o skutkovém stavu a jak věc posoudil po právní stránce. Také je třeba se vypořádat s námitkami účastníků se vztahem k projednávané věci v míře odpovídající jejich závažnosti. Není-li z rozhodnutí alespoň v základních rysech zřejmé, jakými úvahami se soud při formulaci výroku řídil, je třeba jej považovat za nepřezkoumatelné. Rozsah se může lišit dle významu námitek vznesených účastníkem. Ani ignorace konkrétního argumentu nemusí představovat porušení práva na spravedlivý proces, jde-li o argument pro posouzení věci bezpředmětný. Naopak otázkami stěžejními se soud musí zabývat pečlivě a výslovně. Tyto závěry se uplatní na rozhodnutí ve věci samé i ve vztahu k rozhodnutím o předběžném opatření.

V posuzované věci Ústavní soud dospěl k závěru, že vrchní soud předestřeným povinností nedostál. Stěžovatelka vnesla do řízení otázku, zda nepravomocné rozhodnutí nalézacího soudu ve věci samé vyznívající ve vprospěch žalovaných stěžovatelů, coby osob povinných z předběžného opatření, zakládá důvod pro zrušení tohoto předběžného opatření. S touto otázkou, jež definovala samotný předmět řízení, se vrchní soud nevypořádal a zcela ji přehlédl. Jednalo se přitom o otázku, která byla dostatečně konkrétní a pro rozhodnutí o dalším trvání nařízeného předběžného opatření nepochybně zásadní.

Vrchní soud v napadeném rozhodnutí důsledně nerozlišil institut zániku předběžného opatření podle § 77 odst. 1 a institut zrušení předběžného opatření podle § 77 odst. 2 občanského soudního řádu. Stěžovatelé dostali pouze nevyžádanou odpověď na otázku,

zda je vydání nepravomocného meritorního rozhodnutí nalézacího soudu důvodem pro zánik předběžného opatření, aniž by jim ovšem vrchní soud jakkoliv vysvětlil, proč nepravomocné meritorní rozhodnutí soudu prvního stupně nezakládá důvod pro zrušení předběžného opatření. Usnesení vrchního soudu nepřezkoumává rozhodnutí městského soudu a v podstatě se mýlí s důvody, z nichž ke zrušení předběžného opatření přistoupil. Ústavní soud proto uzavřel, že napadené rozhodnutí vrchního soudu vykazuje ústavněprávní deficit, který lze napravit pouze jeho kasačním zásahem.

S ohledem na uvedené Ústavní soud napadené usnesení vrchního soudu pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny zrušil.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Jiří Přibáň. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

IV. ÚS 2263/24

9. 10. 2024

Vyhověno

Odmítnuto pro zjevnou neopodstatněnost

Křestánová Veronika

Rozhodnutí soudu nad rámec petitu; pochybení Nejvyššího soudu při posouzení přípustnosti dovolání

Pokud soud prvního stupně rozhodne o něčem, co žalobce vůbec nenavrhoval, - přičemž nejde o výjimku, kdy smí rozhodnout nad návrh či o něčem jiném, než žalobce navrhoval -, a pokud odvolací soud takové rozhodnutí potvrdí, implicitně tím posoudí podmínky pro takové rozhodnutí soudu prvního stupně jako splněné.

Namítne-li pak dovolatel v dovolání, že splněny nebyly, dovolací soud se musí takovou námitkou zabývat a dovolání posoudit jako přípustné. Rozhodnutí odvolacího soudu na posouzení takové právní otázky totiž implicitně stojí. V opačném případě poruší právo účastníka řízení na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a jeho postup je v rozporu s článkem 4 Ústavy České republiky.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky Marie Vaňkové zrušil IV. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 9. 10. 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Nejvyššího soudu č. j. 22 Cdo 1512/2024-351 ze dne 25. 6. 2024 v části výroku I, kterou odmítl dovolání stěžovatelky proti části výroku I rozsudku Krajského soudu v Brně č. j. 37 Co 59/2023-261 ze dne 17. 10. 2023 potvrzující část výroků I a II rozsudku Okresního soudu v Prostějově č. j. 6 C 241/2020-214 ze dne 20. 7. 2022, týkající se zrušení podílového spoluvlastnictví stěžovatelky a vedlejšího účastníka ke stavbě bez č. p./č. e. – garáží na pozemku parc. č. X1, k. ú. S., jako součásti uvedeného pozemku a přikázání této stavby jako součásti pozemku do vlastnictví vedlejšího účastníka, a uvedený rozsudek Krajského soudu v Brně v části výroku I, kterou byly potvrzeny části výroků I a II uvedeného rozsudku Okresního soudu v Prostějově týkající se zrušení podílového spoluvlastnictví stěžovatelky a vedlejšího účastníka ke stavbě bez č. p./č. e. – garáží na pozemku parc. č. X1, k. ú. S., jako součásti uvedeného pozemku a přikázání této stavby jako součásti pozemku do vlastnictví vedlejšího účastníka.

Ústavní soud dospěl k závěru, že uvedenými částmi rozhodnutí obecných soudů došlo k porušení stěžovatelčiných práv zaručených čl. 11 odst. 1 a 4 a čl. 36 odst. 1 Listiny. Napadená rozhodnutí rovněž zrušil v částech, jimiž soudy rozhodovaly o nákladech řízení. Ve zbývajících částech ústavní stížnost odmítl jako zjevně neopodstatněnou.

Narativní část

Okresní soud v řízení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví stěžovatelky a vedlejšího účastníka k nemovitým věcem rozhodl mimo jiné tak, že jednu z nemovitostí, konkrétně garáž, přikázal do výlučného vlastnictví vedlejšího účastníka. Rozhodl tak přesto, že vedlejší účastník se nedomáhal zrušení a vypořádání

spoluvlastnictví ke garáži, nýbrž pouze k pozemku, na kterém stojí. A to přesto, že mezi ním a stěžovatelkou bylo nesporné, že výlučnou vlastnící garáže je právě stěžovatelka. Krajský soud rozhodnutí okresního soudu v této části potvrdil. Nejvyšší soud stěžovatelčino dovolání odmítl jako nepřípustné.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud při posuzování splnění procesních předpokladů řízení upozornil, že obecné soudy rozhodovaly o něčem, o čem vedlejší účastník ani nezahájil řízení, ač k jeho zahájení bylo návrhu třeba. Nabízela se proto otázka, zda bylo možné domáhat se odstranění uvedené vady žalobou pro zmatečnost [§ 229 odst. 1 písm. d) občanského soudního řádu]. Poukázal však na judikaturu Nejvyššího soudu, podle níž v takovém případě nejde o zmatečnostní vadu, nýbrž o jinou vadu řízení. Z tohoto důvodu považoval ústavní stížnost za přípustnou.

K rozhodnutím nad návrh se Ústavní soud vyjadřoval opakovaně. Z jeho rozhodnutí vyplývá, že takový postup soudu představuje porušení dispoziční zásady, která je jednou ze základních zásad civilního procesu. Obecný soud nemůže v občanském soudním řízení (až na výjimky) žalobci přiznat více, než požadoval v žalobním petitu a žalovanému nemůže uložit jinou než žalobcem navrhovanou povinnost. Nepřípustná modifikace petitu upírá účastníkům možnost zaobírat se žalobou nevymezeným předmětem řízení a rozhodnutí činí překvapivým.

V posuzované věci okresní soud – aniž by to vedlejší účastník navrhoval, tedy aniž by pro rozhodnutí o takové věci vůbec zahájil řízení – svévolně učinil předmětem vypořádání podílového spoluvlastnictví i garáž, která byla ve výlučném vlastnictví stěžovatelky. Tuto vadu následně nenapravit ani krajský, ani Nejvyšší soud.

K postupu Nejvyššího soudu Ústavní soud doplnil, že stěžovatelka v dovolání namítala nedostatek podmínek pro rozhodnutí o něčem, co žalobce navrhoval. V takovém případě se měl Nejvyšší soud, nepovažoval-li takovou vadu za zmatečností, dovoláním zabývat a posoudit ho jako přípustné. Rozhodnutí krajského soudu na posouzení uvedené právní otázky totiž záviselo. Postupoval tak v rozporu s článkem 4 Ústavy (ochrana základních práv soudní mocí).

Ústavní soud ústavní stížnosti částečně vyhověl a zrušil výše uvedené části výroků rozhodnutí krajského soudu a Nejvyššího soudu pro jejich rozpor s právem stěžovatelky na ochranu vlastnictví dle čl. 11 odst. 1 a 4 a právem na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny. S ohledem na akcesorickou povahu výroků o nákladech řízení přistoupil i k jejich zrušení. Ve zbývajících částech ústavní stížnosti odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Veronika Křestánová. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

I. ÚS 1393/24

15. 10. 2024

Vyhověno

Odmítnuto pro zjevnou neopodstatněnost

Křestánová Veronika

Rádné odůvodnění rozhodnutí dovolacího soudu o odmítnutí dovolání

Nejvyšší soud nemůže odmítnout dovolání bez vysvětlení, proč není přípustné podle § 237 občanského soudního řádu pro řešení jedné z otázek předestřené v dovolání, pokud odůvodnění rozhodnutí obsahuje odkazy na rozhodnutí, z nichž řešení předestřené otázky nevyplývá. Jinak porušuje právo dovolatele na přístup k soudu dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelů MVDr. Michala Blovského a Mgr. Jany Blovské zrušil I. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 15. 10. 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Nejvyššího soudu č. j. 30 Cdo 3137/2023-724 ze dne 5. 3. 2024 ve výroku I v části, jíž odmítl dovolání proti rozsudku Krajského soudu v Brně č. j. 17 Co 45/2022-695 ze dne 25. 4. 2023 v rozsahu jeho výroku I a části výroku II potvrzující výrok II rozsudku Okresního soudu v Břeclavi č. j. 9 C 171/2018-636 ze dne 15. 9. 2021 a dále v nákladovém výroku II pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny. Ve zbytku ústavní stížnosti odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

Narativní část

Stěžovatelé uplatňovali nárok na náhradu škody vůči státu kvůli nesprávnému úřednímu postupu a nezákonnému rozhodnutí souvisejícímu s koupí nemovitosti. Původní vlastnice převedla nemovitost na obchodní společnost, od které nemovitost nabyli stěžovatelé. Původní vlastnice podala žalobu na určení neplatnosti kupní smlouvy a vlastnického práva. Okresní soud její žalobu zamítl, krajský soud rozsudek změnil a určil, že původní vlastnice je vlastnící nemovitosti. Smlouvu mezi původní vlastníci a obchodní společností označil za neplatnou, proto ani stěžovatelé nemohli nemovitost do vlastnictví nabýt. Nejvyšší soud dovolání stěžovatelů zamítl. Ústavní soud nálezem sp. zn. IV. ÚS 4684/12 zrušil rozsudky krajského i Nejvyššího soudu. V dalším řízení krajský soud zamítl žalobu na určení vlastnického práva vůči stěžovatelům. Mezitím původní vlastnice darovala nemovitost své vnučce, která ji dále převedla na jiné, poslední vlastníky. Stěžovatelé tak neměli ani nemovitost, ani peníze, které zaplatili prodávající jako kupní cenu.

Stěžovatelé se následně domáhali náhrady škody a nemajetkové újmy po státu podle zákona č. 82/1998 Sb. o odpovědnosti státu za škodu, konkrétně náhrady nemajetkové újmy způsobené nepřiměřenou délkou řízení. Dále se domáhali náhrady újmy vzniklé nesprávným úředním postupem, jelikož úřad v katastru nemovitostí nevyznačil, že probíhá řízení, a náhrady újmy

vzniklé nezákonným rozsudkem krajského soudu, v jehož důsledku ztratili nemovitost. Okresní soud částečně přiznal náhradu nemajetkové újmy za délku řízení a částečně uznal odpovědnost státu za nezákonný rozsudek. Stát označil za solidárního dlužníka, neboť ke škodě došlo v důsledku rozsudku krajského soudu, který Ústavní soud zrušil.

Krajský soud potvrdil nároky za nepřiměřenou délku řízení, ale změnil posouzení odpovědnosti státu za nezákonné rozhodnutí. Rozhodl, že stát není solidární dlužník, ale poslední dlužník, a stěžovatelé musí nejprve uplatnit své nároky vůči jiným osobám, konkrétně vůči prodávající (nárok na vrácení kupní ceny) nebo posledním vlastníkům (nárok na určení vlastnictví). Stěžovatelé obě žaloby podali. Řízení o žalobě proti prodávající okresní soud přerušil do doby skončení řízení o žalobě proti posledním vlastníkům. Žalobu proti posledním vlastníkům soudy pravomocně zamítly, o čemž stěžovatelé informovali krajský soud ještě před vydáním rozsudku. Krajský soud přesto vyšel z toho, že řízení o žalobě proti posledním vlastníkům dosud neskončilo, stejně jako řízení proti prodávající, a proto je žaloba proti státu předčasná.

Napadeným usnesením Nejvyšší soud odmítl dovolání stěžovatelů, neboť otázky, které stěžovatelé v dovolání předložili, nebyly způsobilé založit přípustnost dovolání. Námitka, že byl rozsudek krajského soudu rozporný s rozsudkem Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 4067/2014, nebyla podle Nejvyššího soudu důvodná. V uvedeném řízení dle Nejvyššího soudu vystupoval stát jako solidární dlužník, kdežto v nynější věci stát odpovídá za škodu pouze subsidiárně, neboť kvůli jeho pochybení došlo pouze ke ztrátě pohledávky.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud zdůraznil, že dovolací soud musí náležitě a srozumitelně odůvodnit nepřipustnost dovolání, přičemž se musí vypořádat se všemi předloženými právními otázkami. Nezákonným rozhodnutím krajského soudu přišli stěžovatelé o vlastnické právo k nemovitosti, kterou následně původní vlastnice převedla na další

osoby. V důsledku nezákonného rozhodnutí tedy nedošlo ke ztrátě pohledávky, jak tvrdil Nejvyšší soud v napadeném usnesení. Škoda spočívající ve ztrátě vlastnického práva k nemovitosti vznikla v důsledku nezákonného rozhodnutí bezprostředně. Věc stěžovatelů je tedy podobná rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 4067/2014, na který stěžovatelé odkazovali. Nejvyšší soud však nepřiléhavě odůvodnil svou argumentaci odkazy na nesouvisející judikaturu a nevypořádal se s právní otázkou ohledně odpovědnosti státu. Právní názor ke vztahu bezdůvodného obohacení a náhrady škody, který Nejvyšší soud uvedl v odůvodnění napadeného rozhodnutí, byl již překonán. Na polemiku stěžovatelů, zda stát v jejich věci odpovídal solidárně či jako poslední dlužník, odpověděl výlučně odkazy na rozhodnutí, z nichž odpověď nevyplývá. Tím Nejvyšší soud porušil právo stěžovatelů na přístup k soudu.

Krajský soud zamítl žalobu stěžovatelů na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím s tím, že stát není solidárním dlužníkem, ale pouze tzv. posledním dlužníkem. Krajský soud přitom ignoroval skutečnost, že žaloba proti posledním vlastníkům již byla pravomocně zamítnuta, o čemž jej stěžovatelé informovali ještě před rozhodnutím ve věci. V tomto ohledu je rozsudek krajského soudu v příkrém rozporu s obsahem spisu. Ústavní soud však nemohl rozhodnutí krajského soudu zrušit, neboť jej stěžovatelé nenapadli. Hodnotil proto přezkum usnesení Nejvyššího soudu. Ten dovolání odmítl pro nepřípustnost bez zohlednění upozornění stěžovatelů na procesní pochybení krajského soudu, čímž jim odepřel přístup k soudu zaručený čl. 36 odst. 1 Listiny.

Nejvyšší soud uvedeným postupem porušil právo stěžovatelů na přístup k soudu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny, proto Ústavní soud jeho rozhodnutí ve výše uvedených výrocích zrušil. Proti ostatním výrokům napadeného rozhodnutí ústavní stížnost odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

Soudkyní zpravodajkou v dané věci byla Veronika Křestánová. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 1617/24

24. 10. 2024

Vyhověno

Šámal Pavel

Nesprávné posouzení rozsahu dovolacího přezkumu Nejvyšším soudem

Pokud Nejvyšší soud zruší po nesprávném posouzení rozsahu dovolacího přezkumu ve sporném občanském soudním řízení k dovolání účastníka řízení rozsudek odvolacího soudu a soudu prvního stupně v celém rozsahu, a nikoli jen v jím napadeném rozsahu, když k opačnému postupu není dán žádný z důvodů podle § 242 odst. 2 písm. a), b), c) o. s. ř., překročí své oprávnění posuzovat dovoláním napadený rozsudek odvolacího soudu výhradně v rozsahu podaného dovolání a rozhodnout jen ve prospěch účastníka řízení jako jediného dovolatele (§ 242 odst. 1 o. s. ř.). Takovým postupem poruší právo účastníka řízení na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a právo na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 24. 10. 2024 zrušil II. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu stěžovatele Jaroslava Martínka rozsudek Nejvyššího soudu č. j. 27 Cdo 1332/2023-496 ze dne 27. 2. 2024 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Narativní část

Stěžovatel se jako žalobce po žalovaném bytovém družstvu domáhal vrácení plnění poskytnutého členem družstva družstvu na základě smlouvy o nájmu družstevního bytu. Okresní soud rozsudkem uložil žalovanému povinnost zaplatit stěžovateli částku ve výši 441 620,15 Kč s příslušenstvím (výrok I.), zamítl žalobu o zaplacení částky 1 439 374,21 Kč s příslušenstvím (výrok II.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok III.). Proti rozsudku okresního soudu podali odvolání stěžovatel (proti výrokům II. a III.) i žalovaný (proti výrokům I. a III.). Krajský soud rozsudkem rozsudek okresního soudu potvrdil (výrok I.) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok II.). Proti části výroku I. rozsudku, kterým krajský soud potvrdil zamítavý výrok II. rozsudku okresního soudu, podal stěžovatel dovolání. Nejvyšší soud napadeným rozsudkem rozsudek krajského i okresního soudu zrušil a věc postoupil Krajskému soudu v Ostravě jako soudu věcně příslušnému k řízení v prvním stupni. Nejvyšší soud zamítl návrh stěžovatele na opravu výroku napadeného rozsudku Nejvyššího soudu. Stěžovatel v ústavní stížnosti namítl, že Nejvyšší soud překročil svoji pravomoc, jestliže zrušil rozsudky obou soudů v dovoláním nenapadené části.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud připomněl význam zásady dispoziční pro sporné občanské řízení, která se projevuje jak v řízení v prvním stupni, tak v řízení o opravných prostředcích. Jejím projevem je mimo jiné zákaz *reformationis in peius* (zákaz změny k horšímu). Ten znamená, že odvolací či dovolací soud nesmí

napadený rozsudek změnit v neprospěch odvolatele nebo dovolatele, odvolal-li se jen on sám. Všeobecnou platnost zásady zákazu *reformationis in peius* pro civilní soudní řízení potvrdila rovněž judikatura Ústavního soudu. Dispoziční zásada úzce souvisí s požadavkem spravedlivého soudního procesu a oblastí ústavně zaručených práv. V procesním právu vyjadřuje princip ochrany autonomie vůle jednotlivce a také rovnost účastníků v řízení.

Rozsah dovolacího přezkumu je formálně přísně upraven a omezen až na výjimky na jeho vymezení v dovolání jak po kvantitativní, tak kvalitativní stránce.

Ačkoliv v dané věci nešlo o žádný z případů výjimek uvedených v § 242 odst. 2 o. s. ř., přičemž stěžovatel svým dovoláním napadl rozsudek krajského soudu pouze v té části, ve které jeho žalobě nevyhověl, Nejvyšší soud zrušil rozsudky krajského a okresního soudu v celém rozsahu.

Jelikož právní posouzení věci krajským soudem nebylo podle Nejvyššího soudu správné, dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. stěžovatel uplatnil právem, jelikož řízení trpělo zmatečností vadou – ve věci rozhodoval věcně nepřislušný soud. Nejvyšší soud proto rozsudky obou soudů zrušil a věc postoupil k dalšímu řízení věcně příslušnému soudu. Proti výroku I. rozsudku krajského soudu v části, ve které potvrdil výrok I. rozsudku okresního soudu, kterým tento soud stěžovatelově žalobě vyhověl, stěžovatel logicky dovolání nepodal. Žádná újma mu nevznikla. Navíc ve vztahu k této části rozsudku krajského soudu nebylo dovolání ani subjektivně přípustné. Z těchto důvodů mohl Nejvyšší soud i s přihlédnutím ke zmatečnostní vadě zrušit napadená rozhodnutí jen v rozsahu, v jakém je stěžovatel napadl v dovolání.

Nejvyšší soud v rozporu se zásadou zákazu *reformationis in peius* zhoršil procesní postavení stěžovatele na základě dovolání podaného stěžovatelem jako jediným

dovolatelem, zatímco žalovanému zajistil příznivější výsledek, ačkoli o něj řádně neusiloval. Nejvyšší soud přitom směl rozhodnout jen ve prospěch stěžovatele, který jako jediný projevil vůli dispozičním úkonem chránit svůj právní zájem. Rozhodnutí Nejvyššího soudu se negativně promítlo ve sféře garance dovolacího práva stěžovatele ve smyslu přístupu k soudu (zákonem předvídanému řízení o opravném prostředku), protože pokud by stěžovatel dovolání nepodal, nedošlo by ke zhoršení jeho právního postavení.

Ústavní soud dospěl k závěru, že Nejvyšší soud nesprávně posoudil otázku přípustnosti dovolání stěžovatele a překročil tak své oprávnění posuzovat dovoláním napadený rozsudek krajského soudu výhradně v rozsahu podaného dovolání a rozhodnout jen ve prospěch stěžovatele jako jediného dovolatele, když k opačnému postupu nebyly dány náležité důvody, čímž rozhodl v rozporu se zásadami ovládajícími občanské soudní řízení. Takovým postupem porušil právo stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a právo na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy i článek 4 Ústavy.

Pokud Nejvyšší soud zrušil rozsudky krajského a okresního soudu v celém rozsahu, překročil svoji pravomoc vykonávat soudní moc jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který stanoví zákon, a dopustil se tak nepřípustné libovůle při svém rozhodování ve smyslu čl. 2 odst. 3 Ústavy či čl. 2 odst. 2 Listiny. Ústavní soud proto ústavní stížnosti vyhověl a napadené rozhodnutí zrušil.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Pavel Šámal. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

I. ÚS 806/23

15. 10. 2024

Vyhověno

Jirsa Jaromír

Restituce církevního majetku s ohledem na historické křivdy spáchané dvěma totalitními režimy

V restitučním řízení musí obecné soudy zohlednit hodnoty a principy demokratického právního státu. Při aplikaci restitučních zákonů nemohou postupovat restriktivně formalisticky, ale vždy s ohledem na konkrétní okolnosti. Při posuzování těchto okolností nesmí vytvářet další křivdy, ale musí restituční zákony interpretovat co nejvstřícněji (*in favorem restitutionis*).

Pokud vedle sebe stojí více možností, jimiž měl být majetek vyvlastněn (dekrety presidenta republiky č. 12/1945 Sb. a č. 108/1945 Sb., a zákon č. 142/1947 Sb., o revisi první pozemkové reformy), není možné zastavit algoritmus přezkumu a bez náležitého zkoumání rozhodnout, že majetek byl konfiskován výhradně podle dekretů, aniž by obecné soudy posoudily, zda nedošlo k jejich zneužití. Nerespektování aplikovaných norem, nedůslednost a nepředvídatelnost v postupu státních orgánů nebo osob jednajících za stát v době nesvobody nelze vykládat v neprospěch oprávněných osob.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele Cisterciáckého opatství Vyšší Brod zrušil I. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 15. 10. 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Nejvyššího soudu č. j. 28 Cdo 3598/2022-704 ze dne 11. 1. 2023, rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích č. j. 7 Co 228/2022-636 ze dne 10. 6. 2022 a rozsudek Okresního soudu v Českých Budějovicích č. j. 21 C 210/2015-602 ze dne 10. 11. 2021 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Narativní část

Stěžovatel je církevní právnická osoba obhospodařující majetek kláštera ve Vyšším Brodě osm set let. Přestože gestapo majetek stěžovatele za války zabralo za protinacistickou činnost, a vztahoval se na něj i dekret presidenta republiky č. 5/1945 Sb., pokusilo se po roce 1945 Ministerstvo zemědělství o jeho konfiskaci podle dekretů presidenta republiky č. 12/1945 Sb. a č. 108/1945 Sb. Snahy odebrat majetek stěžovateli pokračovaly a dovršily se v rozhodném období po 25. únoru 1948. V důsledku nepřehledných a nenavazujících kroků se majetek stěžovatele dostal definitivně do vlastnictví státu. Po roce 1989 a obnovení činnosti řádu stát stěžovateli vydal podstatnou část kláštera. Ve vztahu k dalšímu majetku (lesy, pole, rybníky) stěžovatele odkázal na budoucí právní úpravu, kterou se stal zákon č. 428/2012 Sb. o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi.

V nyní projednávané věci se stěžovatel podle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi domáhal určení vlastnického práva České republiky k pozemkům, které byly neoprávněně zařazeny do privatizačního projektu a v rozporu se zákonem o půdě přešly na jednu

z vedlejších účastnic, obchodní korporaci. Šlo o pozemky, které stát v roce 1948 vyvlastnil bez náhrady postupem podle zákona o revisi první pozemkové reformy, což může představovat majetkovou křivdu. Soudy žalobě nevyhověly s tím, že na majetek se církevní restituce nevztahují, tedy upřednostnily tzv. restituční výluku před restitučním titulem s tím, že stát konfiskoval podle dekretů.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud posuzoval, zda se obecné soudy v projednávané věci dostatečně a přesvědčivě vypořádaly s otázkou, na základě jakého aktu byl po 25. únoru 1948 znárodněn majetek stěžovatele. Orgány veřejné moci vyvlastnily v roce 1948 veškerý majetek stěžovatele souběžně třemi různými postupy. Ze spisu vyplývá, že již tehdy neměly jasno, na základě kterého postupu majetek na stát přešel. Konfiskace podle dekretů, avšak až v rozhodném období, nezbavuje obecné soudy povinnosti prověřit, zda konfiskační postup splňoval tehdy platnou právní úpravu, nebo byl projevem zvláště totalitního režimu. V případě pochybností musí obecné soudy aplikovat zásadu *in favorem restitutionis*, aby použitá interpretace předpisu nebyla nepřiměřeně přísná. Tato zásada zjednodušeně řečeno znamená, že stát má povinnost postupovat podle restitučních zákonů a v souladu s oprávněnými zájmy osob, jejichž újma restituční zákonodárství kompenzuje.

Ústavní soud s odkazem na svoji předchozí judikaturu uvedl, že při aplikaci restitučních zákonů nelze postupovat příliš formalisticky, ale vždy s ohledem na konkrétní okolnosti. Přestože v projednávaném případě majetek kláštera zabrala německá okupační moc, která převzala i jeho správu, byl po únoru 1948 majetek konfiskován původnímu vlastníku znovu s tím, že správa kláštera sloužila vedení války. Při posuzování restituce

nesmí demokratický právní stát vytvářet další křivdy, ale musí restituční zákony interpretovat co nejvstřícněji. Takový postup má být v souladu s oprávněnými zájmy osob, jejichž újmu způsobenou za totalitního komunistického režimu má alespoň částečně kompenzovat. Obecné soudy přitom musí důkladně a bez mechanického přístupu posoudit účinnost té které konkrétní konfiskace.

Za situace, kdy vedle sebe existuje více možností vyvlastnění majetku, není možné zastavit přezkum a bez náležitého zkoumání rozhodnout, že majetek orgány konfiskovaly výhradně podle dekretů, aniž by přitom posoudily, zda nešlo o jejich zneužití. Z rozhodnutí není ani zřejmé, podle kterého dekretu konfiskovaly. Vyloučení aplikace restitučního titulu ani odůvodnění tvrzené absence perzekuce nebylo úplné a přesvědčivé. Obecné soudy této své povinnosti nedostály, neboť nezhodily, zda konfiskační vyhlášky vydané po 25. únoru 1948 stát vydal podle tehdejších předpisů, ani zda nešlo o zneužití příslušné vyvlastňovací normy. Nerespektování použitých norem, nedůslednost a nepředvídatelnost v postupu státních orgánů nebo osob jednajících za stát v době nesvobody nelze vykládat v neprospěch oprávněných osob. Obecné soudy musí v restitučním řízení především zohlednit hodnoty a principy demokratického právního státu. Opačný postup může totiž ve stěžovateli vyvolávat pocit „nové“ křivdy a bezpráví – pokud není bezpečně vyloučeno, že nebyl postižen dvěma totalitními mocemi, tedy v roce 1938 nacistickou a po roce 1948 komunistickou.

Ústavní soud shledal, že obecné soudy vůbec nerespektovaly jeho předchozí závěry vyslovené v nálezu sp. zn. I. ÚS 3918/19, který se týkal majetku odňatého stěžovateli stejnými deklaratorními akty. Přitom se snažily poukázat na odlišnosti od identické věci, o níž Ústavní soud uvedeným nálezem rozhodl; v případě Nejvyššího soudu pak odkazem na možnost vést ústavněprávní justiční dialog. Popsaným postupem však porušily čl. 89 odst. 2 Ústavy, podle něhož jsou vyhlášené nálezy závazné pro všechny osoby i orgány včetně Ústavního soudu, jež musí zohlednit nosné důvody v obdobných věcech. Nepřihlédnutím k relevantní judikatuře a zastavením algoritmu přezkumu z důvodu tvrzené výluky z restituce bez důsledného posouzení restitučního titulu samotného obecné soudy porušily základní právo stěžovatele na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny a na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Jaromír Jirsa. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 1792/23

23. 10. 2024

Vyhověno

Uhlíř David

Povinnost obecných soudů v restitučních věcech interpretovat právní předpisy ve vztahu k oprávněným osobám co nejvstřícněji

Primárním cílem restitučního zákonodárství je navrátit původně protiprávně odňaté pozemky původním vlastníkům či jejich právním nástupcům. V konkrétním případě je třeba volit takovou interpretaci, která by směřovala k maximálnímu naplnění účelu restituce a současně respektovala proporcionalitu mezi omezením restitučního nároku na vydání původních pozemků a prosazením veřejného zájmu. Pokud konkrétní okolnosti případu brání restituentovi vykonávat jakoukoliv složku vlastnického práva, není namístě mu pozemek vydat.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 23. 10. 2024 zrušil II. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu stěžovatelky Římskokatolické farnosti Jince usnesení Nejvyššího soudu č. j. 28 Cdo 720/2023-258 ze dne 26. 4. 2023 a rozsudek Vrchního soudu v Praze č. j. 4 Co 205/2018-239 ze dne 3. 11. 2022 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Narativní část

Pozemkový úřad rozhodl, že se stěžovatelce postupem dle zákona č. 428/2012 Sb. o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi nevydává označený pozemek, neboť tomu brání překážky uvedené v § 8 odst. 1 písm. a) a f) tohoto zákona (zastavěný pozemek a uskutečnění veřejně prospěšné stavby či infrastruktury). V žalobě ke krajskému soudu stěžovatelka tvrdila, že výlukový důvod nelze použít na celý pozemek. Následně specifikovala a nechala oddělit geometrickým plánem jeho část, která bezprostředně nesouvisela se stavbami stojícími na okolních pozemcích a nebyla nezbytně nutná k jejich užívání. Soud prvního stupně žalobě vyhověl a předmětnou část pozemku stěžovatelce vydal. Vrchní soud rozsudek soudu prvního stupně změnil a žalobu zamítl, neboť část pozemku je veřejnou zelení a je ve veřejném zájmu využití zachovat. Stěžovatelčino dovolání Nejvyšší soud odmítl. Rozhodnutí vrchního a Nejvyššího soudu následně Ústavní soud zrušil nálezem sp. zn. II. ÚS 1697/21. Stěžovatelka v dalším řízení nechala vyhotovit nový geometrický plán a žádala vydání oddělených částí pozemku, na nichž se nachází travnatá plocha. Vrchní soud je stěžovatelce opět nevydal. Stěžovatelčino dovolání Nejvyšší soud odmítl.

V ústavní stížnosti stěžovatelka namítala, že petitem žádala již jen vydání nezastavěných částí pozemků, na nichž je pouze travnatá plocha. Tuto rozhodující okolnost vrchní ani Nejvyšší soud nezohlednily, neboť své závěry činily ve vztahu k lokalitě jako celku. Soudy nemohly z provedených důkazů dojít ke skutkovému zjištění, že v daném místě je vyloučeno

cokoliv stavět. Neprovedly test proporcionality a nereflektovaly povinnosti uložené jim kasačním rozhodnutím Ústavního soudu.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud zdůraznil, že v restitučních věcech je povinností obecných soudů interpretovat právní předpisy ve vztahu k oprávněným osobám co nejvstřícněji. Je vždy nezbytné vycházet z individuálních rozměrů každého jednotlivého případu. V rozhodnutí, které nevyhoví restitučnímu nároku, se obecné soudy musí vypořádat s každou relevantně předloženou právní otázkou.

Pokud soudy v dané věci paušálně tvrdily, že pozemek je součástí sídliště a plní roli veřejné zeleně, nevyvrátily námitky stěžovatelky, že se jedná o rozsáhlý soubor pozemků, který není v územním plánu určen jako veřejná zeleň a který by mohla využít ke své činnosti. Územně plánovací dokumentace ani územně plánovací informace nedávaly oporu pro skutkový závěr, že stěžovatelka by na předmětných pozemcích nemohla vybudovat zdravotnickou, kulturní či církevní stavbu. Naopak takový závěr přímo vyvracely. Stěžovatelka neplánovala stavbu, která by stávajícím obyvatelům snižovala kvalitu prostředí a pohodu bydlení.

Soudy neobjasnily, proč v dané věci převážil tvrzený veřejný zájem na nevydání předmětného pozemku nad právy stěžovatelky a cíli restitučního zákonodárství. Neporovnaly veřejný zájem představovaný platnou a účinnou územně plánovací dokumentací s veřejným zájmem na odčinění majetkové křivdy naturální restitucí pozemků. Jejich výklad výlukového důvodu ve vztahu k předmětným pozemkům byl formalistický a nezohledňující jedinečné okolnosti případu. Soudy přesvědčivě nevysvětlily, proč předmětné pozemky nelze stěžovatelce vydat, i s ohledem na okolnost, jakým způsobem stát nakládá s obdobnými pozemky.

Ústavní soud zopakoval, že pokud jsou tvrzení a důkazy předložené v soudním řízení stěžovatelkou pravdivé,

požadované pozemky lze v restitučním řízení vydat. Pokud se tak stane, nevznikne stěžovateli k předmětným pozemkům pouze tzv. holé vlastnictví. Bude je moci využít ke své činnosti, přičemž veřejný zájem na způsobu jejich využití zůstane zachován.

Ústavní soud dospěl k závěru, že obecné soudy porušily právo stěžovatelky na soudní ochranu a na řádný proces zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní stížnosti proto vyhověl a napadená rozhodnutí zrušil.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl David Uhlíř. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 1460/23

29. 10. 2024

Vyhověno

Uhlíř David

Formalistický výklad zákona o odpovědnosti státu za škodu k tíži účastníka řízení platícího soudní poplatek v důsledku pochybení soudu

Pokud je některý účastník řízení nucen v důsledku nesprávného úředního postupu (formální chyby soudu) zaplatit vysoký soudní poplatek, aby soud tento nesprávný postup napravil a proběhlo řádné řízení, dojde ke zřejmé újmě, v jejímž důsledku se zmenší majetek účastníka řízení.

Jasně pochybení soudu nelze vyložit jen k tíži účastníka řízení, který počínání protistrany a soudu nemohl nijak ovlivnit.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 29. 10. 2024 zrušil II. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu stěžovatelky společnosti FLEXIO, a. s., usnesení Nejvyššího soudu č. j. 30 Cdo 190/2023-159 ze dne 21. 3. 2023, rozsudek Městského soudu v Praze č. j. 58 Co 278/2022-124 ze dne 8. 9. 2022 a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 č. j. 10 C 15/2022-82 ze dne 2. 5. 2022 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Narativní část

Stěžovatelka se u obecných soudů domáhala po České republice – Ministerstvu spravedlnosti náhrady škody podle zákona o odpovědnosti státu za škodu ve výši 1 390 742 Kč. Tu měl způsobit Obvodní soud pro Prahu 5 při výkonu soudní moci v občanském soudním řízení, v němž stěžovatelka žalovala společnost Vodafone Czech Republic a.s. o zaplacení částky 27 814 822 Kč s příslušenstvím. Obvodní soud vydal rozsudek pro uznání, ačkoliv pro to nebyly splněny podmínky, a zavinil tak, že žalovaná proti rozsudku pro uznání byla nucena podat odvolání. Stát stanovil povinnost hradit soudní poplatek za podání odvolání v rámci civilního sporného řízení a stát vykonávající soudní moc jako Obvodní soud pro Prahu 5 za podané odvolání soudní poplatek vybral. Stát, zastoupený Ministerstvem spravedlnosti, poté nevyhověl žalobě stěžovatelky o zaplacení částky odpovídající zaplacenému soudnímu poplatku podle zákona o odpovědnosti za škodu.

Stěžovatelka v ústavní stížnosti namítala, že stát (jednající prvostupňovým soudem) svým procesním pochybením zavinil fázi soudního řízení o odvolání, za kterou vybral soudní poplatek, který pak odmítl vrátit. Obecné soudy náležitě nezvážily veškeré okolnosti případu a nesprávně a formalisticky aplikovaly zákon o odpovědnosti státu za škodu.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud konstatoval, že v posuzovaném případě nezbytnost úhrady zavinil stát (jednající jako soud) svým

pochybením při vydání kvalifikované výzvy žalované společnosti a při vydání rozsudku pro uznání. Takové pochybení nelze vyložit jen k tíži stěžovatelky, která počínání protistrany a soudu nemohla nijak ovlivnit a která v souvislosti s uvedeným pochybení přišla o značnou část majetku.

Jedná se o zvláštní případ újmy, kdy stát je povinen vrátit částku, odpovídající soudnímu poplatku, který musel účastník řízení zaplatit jen v důsledku nutnosti napravit nesprávný postup státu. K nesprávnému úřednímu postupu došlo a jeho výsledek byl odstraněn zrušením předmětného rozhodnutí. O příčinné souvislosti mezi nezákonným rozhodnutím a vznikem újmy není rovněž pochyb.

Pro vznik odpovědnosti státu za škodu není rozhodné, na kterého z účastníků posléze dopadne finanční důsledek nesprávného úředního postupu. I kdyby byl stěžovatel v původním sporu úspěšný, nic by to neměnilo na tom, že újma vznikla v důsledku takového postupu, jen by k uplatnění nároku vůči státu byl aktivně legitimovaný druhý účastník soudního řízení.

Brojit proti uložení náhrady nákladů v původním soudním řízení a v následném řízení podle zákona o odpovědnosti státu bylo pro stěžovatelku zjevně neefektivní. Úzce formalistický výklad právních předpisů soudy jí znemožnil domoci se oprávněného nároku. Napadená rozhodnutí jen sofistikovaně odůvodňovala zjevnou nespravedlnost.

Ústavní soud připomněl, že základní povinností soudů je vzít v úvahu a odpovědně zvážit veškeré okolnosti a zvláštnosti individuálního případu, aby jejich rozhodnutí nebylo pouze formálně správné, ale zejména spravedlivé. Zákon a jeho jednotlivá ustanovení je třeba vykládat tak, abych jejich aplikací bylo možno dosáhnout účelu, který zákonodárce sledoval. Záměrem zákonodárce nebylo postihnout placením extrémní náhrady nákladů, vzniklé pochybením soudu, účastníka soudního řízení, který se žádného pochybení nedopustil,

vlastně jen za to, že se soudil o vysokou částku.

Ústavní zásada právního státu předpokládá, že se stát vůči občanům chová v souladu s povinnostmi, které sám sobě stanovil, přičemž občan na základě principu právní jistoty má právo spolehnout se na věrohodnost státu při plnění jeho závazků. Soud musí vyložit příslušné právní předpisy ústavně konformně, tedy tak, aby v tomto výjimečném případě došlo k nápravě.

Ústavní soud dospěl k závěru, že obecné soudy porušily právo stěžovatelky na soudní ochranu a na řádný proces zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní stížnosti proto vyhověl a napadená rozhodnutí zrušil.

Soudcem zpravodajem ve věci byl David Uhlíř. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 2466/24

15. 10. 2024

Vyhověno

Ronovská Kateřina

Odepření práva účastníku řízení na přístup k soudu administrativním pochybením soudu

Pokud odvolací soud odmítne odvolání účastníka řízení z důvodu nedoplnění blanketního odvolání, které účastník řízení včas v soudem stanovené lhůtě doplnil, avšak do spisu předloženému odvolacímu soudu administrativním pochybením nalézací soud nezaložil, odepře mu tím právo na přístup soudu v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 15. 10. 2024 zrušil II. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu stěžovatelky obchodní společnosti PCV a.s. usnesení Městského soudu v Praze č. j. 16 Co 258/2024-91 ze dne 29. 7. 2024 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny.

Narativní část

Stěžovatelka podala proti vedlejší účastnici k obvodnímu soudu žalobu z rušené držby, kterou soud usnesením zamítl. Usnesení napadla stěžovatelka blanketním odvoláním. Obvodní soud ji vyzval k doplnění odvolání ve lhůtě 10 dnů od doručení výzvy a poučil o následcích nedoplnění. Usnesení stěžovatelce doručil dne 12. 6. 2024. Dne 20. 6. 2024 stěžovatelka zaslala soudu doplnění odvolání, který je však administrativním pochybením k předmětnému spisu nepřipojil. Po uplynutí lhůty k odstranění vad odvolání, která uplynula 24. 6. 2024, předložil obvodní soud věc městskému soudu. Ten stěžovatelčino odvolání dne 29. 7. 2024 odmítl pro neodstraněné vady podání. Stěžovatelka následně podala podnět k obvodnímu soudu, aby přezkoumal, proč její doplnění odvolání neeviduje. Z jeho sdělení vyplynulo, že pro administrativní pochybení nebylo doplnění podání až do obdržení podnětu stěžovatelky (a na něj navazující prověření) součástí předmětného spisu. Uvedl však, že řízení v této věci již pravomocně skončilo.

Stěžovatelka namítala porušení svých ústavně zaručených práv, neboť v důsledku administrativního pochybení na straně soudu, který včas podané doplnění odvolání nezaevidoval, odvolací soud vydal odmítavé usnesení.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud již dříve zdůraznil, že nedostatky v organizaci a činnosti soudní moci, ke kterým při množství projednávaných věcí občas logicky dochází, nemohou jít k tíži těch, kteří se na soud obracejí jako na ochránce jejich základních práv a svobod. Protiústavním není každý postup soudu, který je v rozporu s ustanovením příslušného procesního předpisu. Aby porušení nabylo intenzity protiústavnosti, musí spočívat v nerespektování či nesprávném posouzení relevance základního práva.

Ústavní soud zároveň nepřezkoumává každý nedostatek či pochybení v řízení izolovaně, hledí zejména na to, jaký vliv měly případné vady na řízení jako celek.

V uvedené věci Ústavní soud v postupu městského soudu tuto intenzitu, která zapříčinila protiústavnost napadeného rozhodnutí, shledal. Stěžovatelka postupovala v souladu s výzvou soudu a doplnění podala včas. Z důvodu administrativního pochybení obvodní soud ovšem doplnění ke spisu nepřidal, proto je následně odvolací soud nezohlednil při rozhodování.

K pochybení došlo politováníhodným a jen výjimečně se objevujícím přehlédnutím. Nicméně podle § 170 odst. 1 občanského soudního řádu je soud vázán usnesením, jakmile je vyhlášen; nedošlo-li k vyhlášení, jakmile bylo doručeno, a není-li třeba doručovat, jakmile bylo vyhotoveno. Usnesení o odmítnutí podle § 43 odst. 2 ve spojení s § 211 téhož zákona není ani usnesením, kterým se upravuje vedení řízení, a soudy jsou proto tímto rozhodnutím ze zákona vázány.

Jelikož je v této věci (řízení o žalobě z rušené držby) ze zákona rovněž vyloučena žaloba pro zmatečnost (i žaloba na obnovu řízení), nemají obecné soudy žádný způsob, jak takové usnesení zrušit ani jakkoliv změnit (a to ani prostřednictvím opravného usnesení). Zrušit usnesení tak může pouze Ústavní soud za předpokladu, že shledá porušení základních práv a svobod stěžovatele.

Ústavní soud dospěl k závěru, že pokud městský soud stěžovatelčino odvolání odmítl podle § 43 odst. 2 ve spojení s § 211 občanského soudního řádu právě z důvodu administrativního pochybení, porušil její právo na přístup k soudu podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní Vstížitosti proto vyhověl a napadené usnesení městského soudu zrušil.

Soudkyní zpravodajkou v dané věci byla Kateřina Ronovská. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 572/24

2. 10. 2024

Vyhověno

Ronovská Kateřina

Nesprávné určení výše náhrady nákladů řízení vycházející z tarifní hodnoty podle § 9 odst. 4 písm. b) advokátního tarifu

Pokud soud aplikuje při určení tarifní hodnoty § 9 odst. 4 advokátního tarifu, aniž pro to jsou splněny zákonné předpoklady, nerespektuje příslušnou právní úpravu a poruší ústavně zaručené právo účastníka řízení na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a na ochranu vlastnictví podle čl. 11 odst. 1 Listiny.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 2. 10. 2024 zrušil II. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu stěžovatelky Petry Černé výroky II a IV rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci č. j. 35 Co 125/2023-153 ze dne 22. 11. 2023 pro rozpor s čl. 11 odst. 1, čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny.

Narativní část

Paní Jaroslava Vodičková (první vedlejší účastnice) se u obecných soudů domáhala určení vlastnického práva k nemovité věci proti stěžovatce a vedlejší účastníci řízení obchodní společnosti Apartmány Albrechtice s.r.o. (druhá žalovaná). Okresní soud rozsudkem žalobu první vedlejší účastnice zamítl a určil jí povinnost nahradit stěžovatce a druhé žalované náhradu nákladů řízení ve výši 194 503,20 Kč a 193 233,70 Kč. Při výpočtu náhrady nákladů řízení vycházel z hodnoty nemovité věci, kterou určil podle kupní ceny sjednané v kupní smlouvě. Krajský soud rozsudek okresního soudu ve výroku, kterým žalobu zamítl, potvrdil. Změnil však nákladové výroky. První vedlejší účastnici uložil povinnost zaplatit stěžovatce náhradu nákladů řízení před okresním soudem ve výši 27 523,20 Kč (výrok II) a druhé žalované ve výši 26 253,70 Kč. Dále jí uložil povinnost uhradit náhradu nákladů odvolacího řízení stěžovatelce ve výši 12 151 Kč (výrok IV) a druhé žalované ve výši 11 180 Kč. Na rozdíl od okresního soudu vycházel při určení výše náhrady z hodnoty 50 000 Kč podle § 9 odst. 4 písm. b) advokátního tarifu.

Stěžovatelka namítala, že postup krajského soudu byl svévolný a překvapivý. Krajský soud nevycházel ze sjednané kupní ceny, účastníky neseznámil se svým záměrem přehodnotit hodnotu předmětu sporu a neposkytl jim prostor se k tomuto postupu vyjádřit. Částka rozdílu v přiznané výši náhrady nákladů řízení přitom nebyla bagatelní.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Jádrem ústavní stížnosti byla otázka, od čeho měl odvolací soud odvíjet tarifní hodnotu předmětu sporu (nemovitá věc peněží ocenitelná) pro účely výpočtu náhrady nákladů

řízení a za jakých podmínek mohl vyjít z tarifní hodnoty podle § 9 advokátního tarifu.

Ústavní soud připomněl, že podle § 9 advokátního tarifu nelze postupovat za situace, kdy má soud k dispozici údaj o hodnotě předmětu. Pokud soud nepovažuje kupní cenu za dostatečně věrohodný údaj o hodnotě věci, nic mu nebrání svou odůvodněnou úvahou nebo dalším dokazováním tuto částku dále korigovat.

V posuzované věci krajský soud postupoval podle § 9 advokátního tarifu, neboť hodnotu sporu údajně nešlo spolehlivě určit a její znalecké zjišťování by znamenalo nepoměrné obtíže. Ústavní soud shledal takový postup jako projev libovůle. I přestože si kupní cenu nemovité věci stěžovatelka a druhá žalovaná stanovily, měl soud v řízení s touto hodnotou sporu pracovat a stranám vytvořit dostatečný procesní prostor se k takto určené hodnotě vyjádřit. V řízení před okresním soudem přitom strany tuto hodnotu nerozporovaly.

Problematická byla i výše disproporce mezi odměnou určenou podle § 8 advokátního tarifu ve srovnání s odměnou podle § 9 téhož předpisu. Hodnota sporu pro určení výše náhrady nákladů řízení odpovídající kupní ceně ve výši 5 600 000 Kč a odpovídající postupu podle § 9 advokátního tarifu ve výši 50 000 Kč se lišila až 112násobně. Zatímco v prvním případě činí odměna za jeden úkon právní služby 30 700 Kč, ve druhém případě činí pouze 3 100 Kč. Tento rozdíl nelze dle Ústavního soudu považovat za nepatrný a v limitech disproporce. Soud proto musí vynaložit úsilí za účelem přesnějšího stanovení ceny předmětu sporu. Nemůže se omezit na strohý odkaz na to, že určení ceny by s sebou neslo nepřiměřené obtíže, jak učinil krajský soud.

Jestliže krajský soud aplikoval při určení tarifní hodnoty § 9 odst. 4 písm. b) advokátního tarifu, aniž pro to byly splněny zákonné předpoklady, nerespektoval příslušnou právní úpravu a porušil ústavně zaručené právo stěžovatelky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 a právo na ochranu vlastnictví podle čl. 11 odst. 1 Listiny.

Ústavní soud připomněl, že jednou z ústavních zásad spravedlivého procesu je princip předvídatelnosti soudního rozhodování, resp. zákaz vydání překvapivého rozhodnutí.

Stěžovatelka nemohla v dané věci předvídat odlišné rozhodnutí krajského soudu o náhradě nákladů řízení před okresním soudem, neboť ani první vedlejší účastnice v odvolání nic nenamítala. Pokud krajský soud pochyboval o hodnotě předmětu sporu, měl na to stěžovatelku, jakož i druhou žalovanou upozornit a poskytnout jim procesní prostor, aby mohly vznést tvrzení či označit důkazy, které by tyto pochybnosti rozptýlily. Krajský soud tak neučinil a zatížil proto své rozhodnutí nepřípustnou překvapivostí, čímž porušil stěžovatelčino právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a právo vyjádřit se ke všem prováděným důkazům dle čl. 38 odst. 2 Listiny.

Z výše uvedených důvodů Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a výroky II a IV rozhodnutí krajského soudu zrušil.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Kateřina Ronovská. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 1038/24

16. 10. 2024

Vyhověno

Odmítnuto pro zjevnou neopodstatněnost

Svatoň Jan

Účelnost nákladů na zastoupení soudního exekutora advokátem ve sporu o náhradu újmy způsobené jeho úřední činností

Účelně vynaloženým nákladem soudního exekutora jako účastníka řízení není náklad na jeho zastoupení advokátem v řízení, jež se týká jeho úřední činnosti, konkrétně náhrady újmy způsobené při provádění exekuce v režimu zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 16. 10. 2024 zrušil II. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu stěžovatele JUDr. Pavla Zdvořáčka výroky II a IV rozsudku Městského soudu v Praze č. j. 30 Co 9/2023-456 ze dne 7. 2. 2023 a výrok III rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2 č. j. 28 C 261/2018-421 ze dne 19. 9. 2022 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Ve zbývajících částech ústavní stížnosti odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

Narativní část

Stěžovatel se žalobou domáhal po České republice – Ministerstvu spravedlnosti zaplacení částky 13 000 000 Kč s příslušenstvím jako náhrady škody podle zákona č. 82/1998 Sb. o odpovědnosti za škodu. Ta mu měla vzniknout v důsledku nezákonných rozhodnutí krajského soudu vydaných v prvním insolvenčním řízení, resp. nesprávným úředním postupem soudního exekutora, spočívajícím v průtazích exekučního řízení. A dále nesprávným úředním postupem krajského soudu ve druhém insolvenčním řízení, který měl spočívat v zanedbaném výkonu dohledu insolvenčního soudu nad činnostmi insolvenčního správce.

Obvodní soud žalobu zamítl (výrok I), stěžovateli uložil zaplatit náhradu nákladů řízení ministerstvu ve výši 6 900 Kč (výrok II) a soudnímu exekutorovi, který měl v soudním řízení postavení vedlejšího účastníka na straně žalované, ve výši 371 850 Kč (výrok III). Městský soud rozsudek obvodního soudu ve výroku I a II jako věcně správný potvrdil, ve výroku III jej změnil tak, že výše náhrady činí 526 288 Kč. Dále uložil stěžovateli zaplatit náhradu nákladů odvolacího řízení ministerstvu ve výši 900 Kč a soudnímu exekutorovi ve výši 132 998 Kč. Dovolání stěžovatele proti rozsudku městského soudu Nejvyšší soud odmítl jako nepřipustné a stěžovateli uložil zaplatit ministerstvu náhradu nákladů dovolacího řízení ve výši 300 Kč.

Stěžovatel v ústavní stížnosti mimo jiné nesouhlasil s tím, že by měl nahradit náklady řízení soudnímu exekutorovi,

který se nechal v řízení zastoupit advokátem.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud uzavřel, že soudy napadená rozhodnutí řádně odůvodnily. Z hlediska věcného nepovažoval úvahy obecných soudů za zjevně nepřiměřené, aby kolidovaly se zákazem libovůle v soudním rozhodování. Nic nenásvědčovalo tomu, že rozhodnutí ve věci samé mohla vést k porušení základního práva podle čl. 36 odst. 1 a 3 Listiny. Ústavní soud proto ústavní stížnost v této části jako zjevně neopodstatněnou odmítl.

Stěžovatel se ústavní stížností domáhal zrušení rozhodnutí obecných soudů jako celku včetně rozhodnutí o náhradě nákladů řízení. Nesouhlasil s tím, že by měl hradit náklady řízení soudnímu exekutorovi, který vystupoval jako součást státu.

Podle ustálené judikatury Ústavního soudu ne každé zastoupení účastníka řízení advokátem v občanském soudním řízení lze bezvýhradně považovat za výkon ústavně garantovaného práva na právní pomoc dle čl. 37 odst. 2 Listiny. Tam, kde stát k hájení svých zájmů disponuje příslušnými organizačními složkami, není důvod přenášet výkon svých práv a povinností z této oblasti na soukromý subjekt, tedy advokáta. Učiní-li tak, není třeba uznat takto vzniklé náklady řízení jako náklady účelně vynaložené. O ty by mohlo jít pouze výjimečně. Pokud je soudní exekutor účastníkem řízení, které se přímo týká výkonu veřejné moci, kterou mu stát svěřil ve sporu o náhradu újmy způsobené úřední činností soudního exekutora, je nutné na něj u náhrady nákladů řízení aplikovat shodná pravidla, jako by účastníkem řízení byl přímo stát.

Ústavní soud posuzoval, zda lze zastoupení soudního exekutora považovat za náklad potřebný k účelnému uplatňování práva ve smyslu § 142 odst. 1 občanského soudního řádu ve světle kritérií plynoucích z judikatury. Předmětem civilního sporu byla především činnost soudního exekutora v exekučním řízení, jehož se stěžovatel účastnil jako oprávněný, a postup

krajského soudu v souvisejícím insolvenčním řízení. Spor se tedy týkal úřední činnosti soudního exekutora. Posouzení právních otázek, jež bylo třeba v řízení před soudem z pohledu soudního exekutora řešit, se nejenže nijak výrazně nevymykalo požadavkům kladeným na odbornou erudovanost exekutora, ale dokonce se týkalo běžné profesní činnosti.

Městský a obvodní soud otázku, zda náklady na zastupování a výdaje zástupce představují náklady účelně vynaložené soudním exekutorem na bránění jeho práva ve smyslu § 142 odst. 1 občanského soudního řádu a zda mu lze jejich náhradu přiznat, ústavně konformním způsobem neposuzovaly. Tím porušily stěžovatelovo ústavně zaručené právo na řádný proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

Ústavní soud proto ústavní stížnosti v této části vyhověl a rozsudek městského soudu ve výrocích II a IV a rozsudek obvodního soudu ve výroku III zrušil. Pokud se stěžovatel domáhal zrušení zbývajících nákladových výroků, ústavní stížnost v této části odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Jan Svatoň. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 2236/23

29. 10. 2024

Vyhověno

Zamítnuto

Zemanová Daniela

Náhrada nákladů řízení v diskriminačních sporech

Náhrada nákladů řízení by měla jít v pochybnostech k tíži osoby diskriminující, nikoli diskriminované. Jinak by byly oběti diskriminačního jednání odrazeny od domáhání se soudní ochrany před diskriminací dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky Ing. Marie Čaušević zrušil III. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 29. 10. 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy výroky II, III a IV rozsudku Městského soudu v Praze č. j. 54 Co 64/2022-1098 ze dne 21. 4. 2022 pro porušení čl. 36 odst. 1 Listiny. Ve zbytku ústavní stížnost odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

Narativní část

Stěžovatelka v řízení před obecnými soudy tvrdila, že došlo k diskriminaci z důvodu pohlaví, neboť ji vedlejší účastnice v roce 2005 nepřijala na funkci finanční ředitelky, přestože se zúčastnila výběrového řízení, uspěla v něm a byla hodnocena jako vhodná kandidátka na uvedenou funkci. Do dalšího kola výběrového řízení ji vedlejší účastnice nepřizvala, zmírnila podmínky výběrového řízení a účastnili se jej jiní kandidáti. Obecné soudy ve věci rozhodovaly opakovaně. Obvodní soud přiznal stěžovateli nárok na omluvu v tisku. Žalobu na odstranění následků diskriminace uzavřením pracovní smlouvy se stěžovatelkou na pozici finanční ředitelky a žalobu o náhradu nemajetkové újmy ve výši 1 000 000 Kč zamítl.

Městský soud rozsudek soudu prvního stupně v napadených výrocích potvrdil. Výrok o přiznání práva na omluvu odvolání nenapadalo, proto nabyl právní moci. Nejvyšší soud odmítl dovolání stěžovatelky v části týkající se nahrazení projevu vůle vedlejší účastnice s uzavřením pracovní smlouvy. V části k náhradě nemajetkové újmy v penězích a ve výrocích o nákladech řízení rozsudky obvodního i městského soudu zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Ústavní soud stížnost stěžovatelky proti rozhodnutí Nejvyššího soudu ohledně pravomocně ukončené části sporu o nahrazení projevu vůle vedlejší účastnice odmítl usnesením sp. zn. II. ÚS 1148/20.

Obvodní soud následně uložil vedlejší účastnici povinnost zaplatit stěžovateli 150 000 Kč na náhradu nemajetkové újmy v penězích a náklady řízení. Stěžovatelce též uložil povinnost zaplatit náklady řízení. Vyšel z toho,

že stěžovatelka byla ve sporu úspěšná ze dvou třetin, konkrétně s nárokem na omluvu a nárokem na zadostiučinění v penězích, nikoli však s nárokem na odstranění následků diskriminace. Městský soud změnil rozsudek obvodního soudu tak, že stěžovatelce přiznal dalších 150 000 Kč. O nákladech řízení před soudy všech stupňů rozhodl tak, že vedlejší účastnice musí zaplatit stěžovateli 8 228 Kč a stěžovatelka i vedlejší účastnice musejí zaplatit náklady řízení státu každá 55 522,50 Kč. Vyšel z toho, že předmětem řízení byly dva nároky, stěžovatelka byla ve sporu úspěšná z jedné poloviny, s nárokem na peněžní satisfakci, ale nikoli s nárokem na odstranění následků diskriminace. Proto obě strany sporu nesou své náklady, kromě odvolacího řízení, v němž byla stěžovatelka úspěšná.

Dle stěžovatelky je rozhodnutí městského soudu o nákladech řízení nespravedlivé, neboť degraduje výsledky řízení, ve kterém vyšla najevo její diskriminace. Nesouhlasila rovněž s výší přiznané náhrady zadostiučinění v penězích.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud připomněl, že rozhodování o nákladech řízení je integrální součástí celého soudního procesu. Výrok o nákladech musí korespondovat s výsledkem řízení ve věci samé s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu. V souvislosti s náklady řízení při zásazích do osobnostních práv uvedl, že při posuzování úspěchu ve věci je potřeba rozlišit, co je v dané věci hlavní (úspěch ve věci samotného zásahu do osobnostních práv) a co doprovodná otázka (výše přiznané satisfakce).

V posuzované věci stěžovatelka ve sporu uspěla v klíčové otázce, zda došlo či nedošlo k diskriminaci. Ústavní soud sice přisvědčil argumentaci, že stěžovatelka nebyla formálně ve věci plně úspěšná, když s nárokem na odstranění následků diskriminace, tedy její přijetí na pracovní pozici, neuspěla. Hlavní otázkou však bylo, zda došlo k diskriminaci, což soudy potvrdily. Od toho se měly odvíjet úvahy soudů o nákladech řízení.

Posuzování úspěchu ve věci z pohledu náhrady nákladů řízení nelze svázat zcela exaktními pravidly. Vždy závisí na zhodnocení celkového kontextu věci obecným soudem.

Rozdílnost náhledů je v daném případě dle Ústavního soudu patrná. Městský soud stěžovatelce původně přiznal plnou náhradu nákladů řízení, ačkoli v dané fázi řízení uspěla pouze s nárokem týkajícím se omluvy. Relevantní totiž bylo, že v řízení nebylo vyvráceno její tvrzení o diskriminaci z důvodu pohlaví. Po kasačním zásahu Nejvyššího soudu přiznal obvodní soud stěžovatelce též finanční zadostiučinění, o nákladech řízení rozhodl optikou dvoutřetinového úspěchu. Městský soud následně rozhodl o nákladech řízení podle polovičního úspěchu ve věci.

Ústavní soud shledal, že ačkoli lze pro každé z řešení nalézt argumenty, je nutno vždy volit ten výklad, který je pro oběť diskriminace co nejpříznivější a v kontextu sporu co nejvíce odpovídá spravedlivému uspořádání věcí. V případě pochybností by vždy měly jít náklady řízení k tíži osoby diskriminující, nikoli diskriminované. V opačném případě by byly oběti diskriminačního jednání odrazeny od vstupu do soudních sporů a soudní ochrany před případnou diskriminací.

Stěžovatelka se sice vedle omluvy dočkala finanční satisfakce ve výši 300 000 Kč, ovšem sama si nese náklady řízení ve výši 267 882 Kč a dalších 55 522 Kč musí uhradit na nákladech řízení státu. Rozhodnutí o nákladech řízení tak dle Ústavního soudu nepředstavuje spravedlivé vyústění sporu, v němž byla stěžovatelka jako oběť diskriminace úspěšná. V kontextu teprve následného vývoje judikatury Nejvyššího soudu po roce 2006 by pak neměla jít k tíži stěžovatelky původní formulace petitu požadující odstranění následků diskriminace.

Ústavní soud dospěl k závěru, že nákladovými výroky městského soudu došlo k porušení práva stěžovatelky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, proto je zrušil. Ve zbytku ústavní stížnost pro zjevnou neopodstatněnost odmítl.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Daniela Zemanová. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 2187/24

30. 10. 2024

Vyhověno

Dolanská Bányaiová Lucie

Odůvodnění použití moderačního práva dle § 150 občanského soudního řádu a právo účastníka se k němu vyjádřit

Pokud odvolací soud při rozhodování o nákladech řízení řádně nezduvodní, proč by se měl použít § 150 občanského soudního řádu, a s tímto svým odlišným názorem oproti rozhodnutí nalézacího soudu účastníka řízení neseznámí, poruší jeho právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele Ing. Miloslava Pekaře zrušil III. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 30. 10. 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy část výroku I rozsudku Městského soudu v Praze č. j. 18 Co 67/2024-77 ze dne 15. 5. 2024, jímž byl změněn výrok II rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 5 č. j. 8 C 212/2023-129 ze dne 9. 10. 2023 tak, že stěžovateli se náhrada nákladů řízení nepřiznává, a to pro porušení čl. 36 odst. 1 Listiny.

Narativní část

Vedlejší účastnice řízení se po stěžovateli domáhala hrazení výživného nerozvedené manželky. Obvodní soud žalobu zamítl a vedlejší účastníci řízení uložil povinnost nahradit stěžovateli náklady řízení. Městský soud rozsudek obvodního soudu ve věci samé potvrdil a ve výroku o nákladech řízení jej změnil tak, že stěžovateli náhradu nákladů řízení nepřiznal. Uvedl, že jde o spor mezi manžely, který má rodinněprávní charakter, s tím, že jakékoliv získané peněžní prostředky se stávají součástí společného jmění manželů.

V ústavní stížnosti stěžovatel nesouhlasil s použitím § 150 občanského soudního řádu při rozhodování o náhradě nákladů řízení a dále namítal, že neměl možnost se k němu vyjádřit.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud ve své judikatuře opakovaně zdůrazňuje, že posouzení podmínek použití § 150 občanského soudního řádu v konkrétní věci je výlučnou záležitostí obecného soudu. Ústavnímu soudu proto zásadně nepřísluší hodnotit, zda jsou dány důvody zvláštního zřetele hodné pro použití daného ustanovení. Úvaha obecného soudu, zda v té které věci jde o tak výjimečný případ, že jsou důvody pro aplikaci uvedeného zákonného ustanovení splněny, však musí být v soudním rozhodnutí řádně a přesvědčivě odůvodněna. Pro naplnění práva na spravedlivý proces je nezbytné, aby odvolací soud účastníky řízení o možném použití moderačního práva poučil a poskytl jim prostor, aby se k eventualitě aplikace uvedeného ustanovení vyjádřili.

V posuzované věci městský soud změnil výrok obvodního soudu týkající se náhrady nákladů řízení, přičemž oproti rozhodnutí obvodního soudu dovodil, že bylo (na rozdíl od zásady úspěchu ve věci) namístě zohlednit důvody zvláštního zřetele hodné a aplikovat moderační právo. Ústavní soud zopakoval, že základní zásadou ovládající rozhodování týkající se přiznání náhrady nákladů civilního řízení, je zásada úspěchu ve věci. Každé odchýlení od této zásady musí soud účastníkům řízení jednak srozumitelně sdělit a musí vytvořit dostatečný prostor pro jejich reakci, jednak musí své rozhodnutí (zvláště v případě, kdy jde o měnící rozhodnutí odvolacího soudu) dostatečně odůvodnit. Městský soud žádnému z těchto požadavků nedostál.

Existenci společného jmění manželů v situaci, kdy je jen formálním institutem a dosud nedošlo k jeho vypořádání, přičemž manželé nevedou ani společnou domácnost, nelze dle Ústavního soudu bez dalšího považovat za důvod zvláštního zřetele hodný. Pro aplikaci moderačního práva nemůže svědčit ani skutečnost, že městský soud neshledal v majetkových poměrech stěžovatele a vedlejší účastnice řízení podstatnější rozdíl. Zatímco východiskem pro hmotněprávní posouzení vzájemné výživovací povinnosti mezi manžely je rovné postavení manželů po hmotné i kulturní stránce, rozhodnutí o nákladech řízení ve sporu o výživném je založeno na procesním hledisku, a tedy primárně na uplatnění zásady úspěchu ve věci ovládající sporné řízení.

S ohledem na výše uvedené Ústavní soud uzavřel, že městský soud, který při rozhodování o nákladech řízení řádně nezduvodnil, proč by se měl použít § 150 občanského soudního řádu. Nadto s tímto svým oproti rozhodnutí obvodního soudu odlišným názorem stěžovatele neseznámil. Porušil tak jeho ústavně zaručené základní právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, resp. právo na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Lucie Dolanská Bányaiová. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

I. ÚS 3241/23

9. 10. 2024

Vyhověno

Ronovská Kateřina

Určení odměny při zastupování různých žalobců s podobnými nároky totožným advokátem

Pokud obecný soud přizná žalobci (spotřebiteli) s právem na kompenzaci za zpožděný let sníženou odměnu za zastupování advokátem dle § 14b odst. 1 advokátního tarifu s tím, že jím zvolený advokát zastupuje při vymáhání obdobných práv i jiné osoby, porušuje tak právo žalobce na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a právo na právní pomoc dle čl. 37 odst. 2 Listiny.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele Romana Pavuka zrušil I. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 9. 10. 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy výrok II rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 6 č. j. 27 C 161/2021-64 ze dne 5. 10. 2023 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 a s čl. 37 odst. 2 Listiny.

Narativní část

Stěžovatel (spotřebitel) podal na základě evropského nařízení č. 261/2004 žalobu na leteckou společnost o zaplacení 400 EUR za zpoždění letu, které překročilo 3 hodiny. Obvodní soud žalobu zamítl, protože podle jeho závěru zpoždění letu nedosáhlo požadovaných 3 hodin, přičemž vycházel z údajů předložených vedlejší účastníci, nikoliv z potvrzení letiště předloženého stěžovatelem. Stěžovatel podal ústavní stížnost, v níž namítal, že obvodní soud v rozporu s judikaturou Ústavního soudu upřednostnil důkaz vytvořený jednou ze stran sporu. Ústavní soud rozsudek obvodního soudu zrušil nálezem sp. zn. II. ÚS 2261/21.

Obvodní soud následně stěžovateli vyhověl a přiznal mu náklady řízení ve výši 6 445 Kč. Podrobně se zabýval určením výše odměny za právní služby. Za první tři úkony právní služby (převzetí a příprava, předžalobní výzva, podání žaloby) přiznal stěžovateli 200 Kč za každý úkon dle § 14b advokátního tarifu. Tuto sníženou sazbu odůvodnil tím, že žaloba měla charakter formulářové žaloby, kterou právní zástupce opakovaně podával ve skutkově obdobných věcech. Dále přiznal náhradu za účasti při jednání, a to ve výši 1 500 Kč za každý úkon, plus náhradu hotových výdajů 300 Kč. Soud odkázal na rozhodnutí o formulářových žalobách, které mají standardizovaný vzor a minimální právní a skutkový rozbor. Stěžovatel napadl nákladový výrok ústavní stížností.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud se stížností zabýval, ačkoli šlo o rozhodnutí soudu o nákladech řízení v bagatelní výši, neboť důsledné respektování judikatury a jednotnost aplikace pravidel obecných soudů jsou klíčové pro zajištění efektivní právní

ochrany spotřebitelů, což může ovlivnit jejich přístup k soudu a tím i jejich právo na spravedlivý proces.

Podle § 14b odst. 1 advokátního tarifu náleží snížená sazba odměny za úkony právní služby do podání návrhu na zahájení řízení, pokud jsou splněny tři podmínky: řízení bylo zahájeno návrhem na ustáleném vzoru, tento návrh je opakovaně uplatňován ve skutkově a právně obdobných věcech a předmětem řízení je peněžitá plnění nepřevyšující 50 000 Kč. Obvodní soud při aplikaci tohoto ustanovení na konkrétní věc přiznal stěžovateli sníženou sazbu, což odůvodnil tím, že právní zástupce stěžovatele podává opakovaně žaloby na zaplacení náhrad za zpožděné lety, které mají podobu formulářových návrhů. Tento výklad však Ústavní soud považoval za nesprávný, neboť § 14b advokátního tarifu se vztahuje na situace, kdy stejného žalobce zastupuje tentýž advokát v obdobných věcech, nikoliv na případy, kdy odlišné spotřebitele zastupuje stejný advokát. Ústavní soud též poukázal na odlišnosti projednávané věci od nálezu sp. zn. I. ÚS 3923/11. Ten se týkal vymáhání bagatelních pohledávek věřiteli vůči spotřebitelům, nikoli naopak. Ústavní soud v něm poskytl definici formulářové žaloby se zřetelem na případy, kdy původní věřitelé obchodovali s pohledávkami vůči svým dlužníkům v postavení spotřebitelů. Právo na peněžitá plnění často vymáhali noví nabyvatelé pohledávek, jejichž zisk byl generován paušálně stanovenými náhradami nákladů soudního řízení, které významně převyšovaly původní spotřebitelův dluh.

Ústavní soud zdůraznil, že smyslem § 14b advokátního tarifu je zamezit přiznávání nepřiměřených náhrad nákladů právního zastoupení v případech, kdy jsou vymáhány bagatelní pohledávky, a to zejména ve prospěch spotřebitelů. Podle Ústavního soudu obvodní soud chybně interpretoval tento výklad tím, že zohlednil pouze totožnost advokáta, nikoliv žalobce. Tento postup narušuje rovnost stran v řízení a může vést k porušení práva spotřebitelů na právní pomoc, což je v rozporu s ústavními zárukami podle čl. 37 odst. 2 Listiny. Argumentace týkající se obchodních aktivit právního zástupce stěžovatele byla podle Ústavního

soudu pro posouzení ústavnosti aplikace
§ 14b advokátního tarifu irelevantní.

Ústavní soud také poznamenal, že obvodní soud může svým rozhodováním o náhradě nákladů řízení nepřímo podporovat obchodní strategii leteckých společností. Ty se vyhýbají dobrovolnému plnění, pokud se domnívají, že náklady na soudní spor jsou pro ně minimální a nehrozí jim žádné riziko. Tato praxe může vést k neochotě spotřebitelů vymáhat své právo na náhradu škody, zejména vzhledem k fenoménu racionální apatie, kdy spotřebitelé zvažují, zda se jim vyplatí vstupovat do nákladných a dlouhých soudních řízení proti silnějším subjektům. Efektivní řešení tohoto problému by mohlo představovat zavedení kolektivních žalob nebo jiných prospotřebitelských institutů, jak je tomu například v Rakousku, kde podpora státu pomáhá zvýšit úspěšnost těchto řízení. S ohledem na složitost problematiky práv cestujících a postavení spotřebitelů jako slabší smluvní strany je nezbytné zajistit, aby nebyly vytvářeny právní či faktické překážky, které by bránily účinnému uplatnění práv cestujících na náhradu za zpožděný let.

Ústavní soud uzavřel, že obvodní soud napadeným výrokem porušil právo stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a na právní pomoc podle čl. 37 odst. 2 Listiny, a proto jej zrušil.

Soudkyní zpravodajkou v dané věci byla Kateřina Ronovská. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

Evropský soud pro lidská práva

Porušení pozitivního závazku státu vzít v úvahu antisemitský motiv trestného činu

Allouche proti Francii, č. 81249/17, rozsudek ze dne 11. dubna 2024

[Text rozhodnutí](#) / [Právní shrnutí](#)

Senát páté sekce Soudu jednomyslně shledal porušení článku 8 ve spojení s článkem 14 Úmluvy vzhledem k pochybení státu vzít v úvahu antisemitský motiv trestného činu vůči stěžovateli, což zapříčinilo její nedostatečnou ochranu a nemožnost domáhat se odpovídajícího zadostiučinění.

Okolnosti případu

Stěžovatelka je francouzská státní příslušnice žijící v Paříži. V roce 2014 se seznámila s panem B., číšníkem v kavárně nedaleko její práce, se kterým si vyměnila několik e-mailů. Když odmítla nabídku schůzky, obdržela během několika dní téměř tři desítky nenávistných zpráv se zřejmými antisemitskými narážkami na její osobu spolu s výhrůžkami fyzického i sexuálního násilí a smrti a oslavami koncentračních táborů. K poslední zprávě připojil fotku Hitlera.

Stěžovatelka se obrátila s trestním oznámením na policii, která zahájila první úkony trestního řízení. Státní zástupce ale požádal o rekvalifikaci skutku na mírnější, čímž docílil toho, že antisemitský motiv trestného činu, stejně jako výhrůžky násilím, nebyly do obžaloby zahrnuty.

Stěžovatelka se proto domáhala rekvalifikace trestného činu popsaného v obžalobě. Soud prvního stupně její žádosti nevyhověl a odsoudil pana B. za opakované výhrůžky smrtí. Stěžovatelka se proto rekvalifikace skutku domáhala i před odvolacím soudem. V odvolacím řízení však nebyl obžalovaný osobně přítomen. Nebylo proto možné trestný čin rekvalifikovat, protože by se jednalo o okolnost ovlivňující možnou výši trestu pro obžalovaného. Odvolací soud tedy rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil.

Stěžovatelka se následně obrátila na dovolací soud s tím, že obecné soudy porušily článek 6 Úmluvy i francouzské trestní právo, když nevzaly v potaz přitěžující okolnosti trestného činu a odmítly jej rekvalifikovat jako antisemitsky laděný. Tím také stěžovatelce znemožnily žádat adekvátní odškodnění. Generální advokátka kasačního soudu ve svém názoru přisvědčila stěžovateli, Dovolací soud však na její názor nepřistoupil a stížnost odmítl.

Z odůvodnění rozhodnutí

K tvrzenému porušení článku 8 ve spojení s článkem 14 Úmluvy

Dle stěžovatelky tím, že vnitrostátní orgány odmítly uznat antisemitskou povahu výroků pachatele, ji přiměřeným způsobem neochránily před verbálním násilím,

které jí způsobilo intenzivní utrpení a závažně zasáhlo do jejího soukromého života. Namítala porušení článku 6 Úmluvy, Soud však případ posoudil dle článku 8 ve spojení s článkem 14 Úmluvy (srov. např. *R. B. proti Maďarsku*, č. [64602/12](#), rozsudek ze dne 12. dubna 2016, § 78–80).

a) Obecné zásady

Dle zásad pozitivních závazků států podle článku 8 Úmluvy mají státy povinnost chránit osoby proti násilným útokům soukromých osob (*M. S. proti Chorvatsku*, č. [36337/10](#), rozsudek ze dne 25. dubna 2013, § 73–74).

Vnitrostátní orgány musejí zavést vhodný právní rámec ochrany před diskriminací a přijmout opatření ke zjištění, zda činy mají rasistický nebo diskriminační charakter (*R. B. proti Maďarsku*, cit. výše, § 83–84). Volba konkrétních opatření k zajištění plnění pozitivního závazku v oblasti ochrany před činy soukromých osob je v zásadě věcí prostoru pro uvážení států. Předcházení závažným činům, které se týkají podstatných aspektů soukromého života, však vyžaduje účinné trestněprávní předpisy a mechanismy, které mohou dotčené osobě zajistit dostatečnou ochranu a odradit případné další pachatele (*Beizaras a Levickas proti Litvě*, č. [41288/15](#), rozsudek ze dne 14. ledna 2020, § 110–111 a 128).

Případy násilí s diskriminačním motivem, zejména rasistické, nelze srovnávat s případy, které takové motivy postrádají (*Škorjanec proti Chorvatsku*, č. [25536/14](#), rozsudek ze dne 28. března 2017, § 53). V případech takových činů Soud zkoumá, zda v právním řádu existovaly odpovídající právní mechanismy, zejména trestněprávní, na ochranu před činy motivovanými diskriminačními postoji, zda je orgány účinně uplatňovaly a zaručily odpovídající ochranu před diskriminačními útoky (tamtéž, § 58).

b) Použití obecných zásad na projednávanou věc

Jádrem stížnosti bylo dle Soudu odmítnutí francouzských soudů vzít do úvahy stěžovatelčinu příslušnost k židovské komunitě.

Soud shledal pochybení již ve fázi vyšetřovací. Státní zástupce mohl zahrnout antisemitský motiv trestného činu do trestního řízení, pan B. se nicméně před soudy zpovídal pouze z vyhrožování smrtí bez tohoto motivu. Stíhání procesně rychlejší cestou, která umožňovala jeho okamžité předvedení, avšak nezohledňovala antisemitský motiv jeho činu,

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

nebylo jedinou možností, která se orgánům činným v trestním řízení nabízela.

Soudy měly několik příležitostí chybu státního zastupitelství napravit. Soud prvního stupně však žádost stěžovatelky o změnu právní kvalifikace trestného činu nezohlednil. Tím by kromě vyšší trestní sazby pro pachatele umožnil stěžovateli žádat i vyšší náhradu způsobené újmy. Odvolací soud rovněž pochybil, když s cílem urychlit odvolací řízení špatně vyhodnotil situaci, ve které stěžovatelka žádala překvalifikaci skutku. Pachatel nebyl na jednání přítomný, nebylo tak možné její návrh projednat při zajištění jeho procesních práv.

Dle Soudu měl odvolací soud k dispozici právní prostředky jako například odročení jednání, které by projednání zajistily. Utrpení, trauma a negativní dopad na osobní a profesní život stěžovatelky vnitrostátní soudy zvýraznily tím, že odmítly uznat její status „židovské oběti“ a vyvodit z toho právní důsledky. Chybu nenapravit ani odvolací soud. Ten se antisemitskému motivu věnovat mohl, jak dokládá i názor generální advokátky, rozhodl se jej ale nezohlednit.

Soud shrnul, že vnitrostátní orgány pochybily, když přes opakovanou žádost stěžovatelky nezohlednily ve fázi trestního stíhání ani soudního řízení antisemitský motiv trestného činu. Nezajistily tak odpovídající a účinnou trestní odpověď vůči diskriminačnímu jednání pachatele. Porušily tak své pozitivní závazky vyplývající z článku 8 a článku 14 Úmluvy.

Dotčená ustanovení

Evropská úmluva o lidských právech

Článek 8: Právo na respektování soukromého a rodinného života

1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.
2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.

Článek 14: Právo na účinné opravné prostředky

Užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení.

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

Soudní dvůr Evropské unie

Odmítnutí členského státu uznat změnu osobního jména a genderu, které bylo legálně dosaženo v jiném členském státě, je v rozporu s právy občanů Unie

Rozsudek Soudního dvora ve věci C-4/23 ze dne 4. října 2024

[Text rozhodnutí](#) / [Tisková zpráva](#)

Okolnosti případu

Občan Rumunska se v roce 2008 přestěhoval do Spojeného království. I když zde nabyl britské státní občanství, ponechal si zároveň i občanství rumunské. Přestože byl v rumunské matrice evidován jako žena, identifikoval se v genderové rovině jako muž, a proto si během pobytu ve Spojeném království změnil své osobní jméno. Ještě před vystoupením Spojeného království z EU zde zahájil řízení o změně genderové identity, které v roce 2020 skončilo uznáním jeho mužské identity. V květnu 2021 následně požádal rumunské správní orgány, aby na základě dokumentů získaných ve Spojeném království zapsaly do matriční knihy změny o jeho novém jméně, pohlaví a identifikačním čísle. Zároveň požádal i o vystavení nového rodného listu.

Rumunské orgány žádost zamítly s odůvodněním, že je potřeba zahájit nové řízení o změně identity u vnitrostátních soudů. V reakci na to dotýčný požádal rumunský soud, aby nařídil uvedení matriky do souladu s jeho novou genderovou identitou. Vnitrostátní soud pak položil Soudnímu dvoru otázku, zda je dotčená právní úprava v souladu s unijním právem a zda má na daný případ vliv Brexit.

Z odůvodnění rozhodnutí

Soudní dvůr konstatoval, že právní úprava znemožňující uznání změny osobního jména a genderové identity občana dosažené v jiném členském státě je v rozporu s unijním právem. To platí i v případě, kdy byla žádost o uznání této změny v Rumunsku podána již po Brexitu. Odmítnutí změny genderové identity v jiném členském státě totiž brání výkonu práva na volný pohyb a pobyt osob, neboť v případě neuznání nové identity hrozí soukromé a administrativní obtíže. Jelikož bylo změny dosaženo ještě před Brexitem, resp. v přechodném období, bude tím pádem považována za změnu, ke které došlo v členském státě Unie. Brexit tak na daný případ nemá žádný vliv.

Dotčená ustanovení

Listina základních práv Evropské unie

Článek 45

- Každý občan Unie má právo volně se pohybovat a pobývat na území členských států.
- Volný pohyb a pobyt může být v souladu se Smlouvami přiznán státním příslušníkům třetích zemí oprávněně pobývajícím na území členského státu.

Označení třetí země za bezpečnou zemi původu se musí vztahovat na celé její území

Rozsudek Soudního dvora ve věci C-406/22 ze dne 4. října 2024

[Text rozhodnutí](#) / [Tisková zpráva](#)

Okolnosti případu

Občan Moldavska podal v České republice žádost o azyl. Ze země chtěl trvale vycestovat, jelikož v Moldavsku dostával výhrůžky od osob, které mu již v minulosti ublížily a které se však dosud policii nepodařilo identifikovat. Zároveň uvedl, že se nechce vracet zpět do země kvůli ruské invazi na Ukrajinu. České orgány však jeho žádost odmítly s odůvodněním, že je Moldavsko s výjimkou Podněstří považováno za bezpečnou zemi a že žadatel o azyl neprokázal opak. V návaznosti na správní žalobu položil Krajský soud v Brně Soudnímu dvoru několik otázek týkajících se výkladu směrnice o společných řízeních v oblasti mezinárodní ochrany.

Z odůvodnění rozhodnutí

Soudní dvůr uvedl, že třetí země automaticky nepřestává splňovat kritéria bezpečné země jen proto, že odstoupí od závazků obsažených v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Jelikož ze samotného aktu odstoupení nelze dovodit, jak se od té doby opatření

v dané zemi změnila, musí orgány členského státu samy posoudit, zda lze zemi nadále považovat za bezpečnou. Unijní právo však nyní neumožňuje členským státům označit zemi za bezpečnou, pokud nelze za bezpečné považovat veškeré její území. Zároveň musí vnitrostátní soud při zkoumání rozhodování správních orgánů přihlídnout k porušení pravidel unijního práva týkajících se označení země za bezpečnou.

Krajský soud v Brně musí tudíž při projednávání žaloby, která k němu byla podána, přihlídnout k tomu, že Moldavsko odstoupilo od závazků stanovených v Úmluvě a zároveň nebylo ze strany České republiky označeno za bezpečnou zemi v celém jeho územním rozsahu.

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

Dotčená ustanovení

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU ze dne 26. června 2013 o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany

Článek 37: Vnitrostátní označení třetích zemí za bezpečné země původu

1. Členské státy mohou za účelem posuzování žádostí o mezinárodní ochranu ponechat v platnosti nebo přijmout právní předpisy, které v souladu s přílohou I umožňují označit na vnitrostátní úrovni bezpečné země původu.
2. Členské státy zajistí pravidelný přezkum situace ve třetích zemích označených jako bezpečné podle tohoto článku.
3. Hodnocení, zda je země v souladu s tímto článkem bezpečnou zemí původu, se zakládá na řadě zdrojů informací, zejména informací z jiných členských států, od Evropského podpůrného úřadu pro otázky azylu,

úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, Rady Evropy a jiných významných mezinárodních organizací.

4. Členské státy oznámí Komisi země, které v souladu s tímto článkem označily za bezpečné země původu.

Listina základních práv Evropské unie

Článek 18

Právo na azyl je zaručeno při dodržování Ženevské úmluvy o právním postavení uprchlíků ze dne 28. července 1951 a Protokolu týkajícího se právního postavení uprchlíků ze dne 31. ledna 1967 a v souladu se Smlouvou o Evropské unii a Smlouvou o fungování Evropské unie (dále jen „Smlouvy“).

Článek 19

1. Hromadné vyhoštění je zakázáno.
2. Nikdo nesmí být vystěhován, vyhoštěn ani vydán do státu, v němž mu hrozí vážné nebezpečí, že by mohl být vystaven trestu smrti, mučení nebo jinému nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.

Přístup policie k údajům obsaženým v mobilním telefonu se nutně neomezuje na boj proti závažné trestné činnosti

Rozsudek Soudního dvora ve věci C-548/21 ze dne 4. října 2024

[Text rozhodnutí](#) / [Tisková zpráva](#)

Okolnosti případu

Rakouská policie zabavila telefon osobě, které byl doručen balík obsahující konopí, aby z něj získala informace potřebné pro vyšetřování. Policie však telefon opakovaně nezvládla odemknout a o manipulaci se zařízením nevyrozuměla soud, státního zástupce ani samotného podezřelého. Když pak podezřelý napadl zabavení svého telefonu u vnitrostátního soudu, až tehdy se dozvěděl o pokusech o jeho odemčení. Rakouský soud proto Soudnímu dvoru položil otázku, zda je rakouská úprava v souladu s unijním právem, pokud obecně umožňuje policii se souhlasem státního zástupce mobilní telefon odemknout i v případech, kdy se jedná o přečin s horní hranicí odnětí svobody do jednoho roku.

Z odůvodnění rozhodnutí

Soudní dvůr připomněl, že Trestněprávní směrnice se aplikuje nejen v případech úspěšného přístupu k osobním údajům v telefonu, ale také v případech

pouhých pokusů o přístup. Jelikož přístup policie do mobilního telefonu představuje závažný zásah do základních práv dotčené osoby, je vždy nutné poměřovat závažnost zásahu do soukromí se závažností vyšetřovaného činu.

Nelze však mít za to, že by přístup k údajům obsaženým v zařízení vždy odůvodňoval jedině boj proti závažné trestné činnosti. Zásah do soukromého života a ochrany údajů zde přitom musí být stanoven zákonem, což znamená, že vnitrostátní zákonodárce musí dostatečně přesně definovat skutečnosti, které je třeba zohlednit při posuzování, a to zejména povahu nebo kategorii dotčených trestných činů. Soudní dvůr zároveň připomněl, že přístup do zařízení musí vždy podléhat předchozí soudní kontrole, a tam, kde to není možné, musí být kontrola provedena bez zbytečného odkladu. Stejně tak musí být dotčená osoba informována o důvodech pro přístup do zařízení.

Článek 4 odst. 1 písm. c)

Členské státy zajistí, aby byly osobní údaje:

- c) přiměřené, relevantní a omezené na nezbytný rozsah ve vztahu k účelům, pro které jsou zpracovávány[.]

Listina základních práv Evropské unie

Článek 7

Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a komunikace.

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

Článek 8

1. Každý má právo na ochranu osobních údajů, které se ho týkají.
2. Tyto údaje musí být zpracovány korektně, k přesně stanoveným účelům a na základě souhlasu dotčené

osoby nebo na základě jiného oprávněného důvodu stanoveného zákonem. Každý má právo na přístup k údajům, které o něm byly shromážděny, a má právo na jejich opravu.

Automatické vyloučení některých rodinných příslušníků oběti vraždy nezaručuje „spravedlivé a přiměřené“ odškodnění

Rozsudek Soudního dvora ve věci C-126/23 ze dne 7. listopadu 2024

[Text rozhodnutí](#) / [Tisková zpráva](#)

Okolnosti případu

Italský soud v roce 2018 uložil pachateli, který zavraždil svou bývalou partnerku, povinnost zaplatit odškodnění pozůstalým. Jelikož však pachatel nedisponoval dostatečnými prostředky, vyplatil za něj náhradu nemajetkové újmy obětem stát, a to v nižší výši, než jaká byla původně přiznána. Nárok na toto odškodnění měli podle vnitrostátního práva pouze manžel a děti oběti, kteří však v té době žili v oddělené domácnosti. Ostatní pozůstalí, kterým tento nárok nevznikl, se proto obrátili na soud a domáhali se „spravedlivého a přiměřeného“ odškodnění. Vnitrostátní soud pak Soudnímu dvoru položil otázku, zda je národní úprava, která automaticky vylučuje některé kategorie pozůstalých, v souladu se Směrnicí Rady 2004/80/ES o odškodňování obětí trestných činů.

Z odůvodnění rozhodnutí

Soudní dvůr konstatoval, že směrnice o odškodňování obětí trestných činů se krom přímých obětí a jejich nejbližších rodinných příslušníků vztahuje také na nepřímé oběti. Náhrada majetkové i nemajetkové újmy přitom musí přiměřeně kompenzovat utrpení obětí a poskytnutá kompenzace má dostatečně zohledňovat závažnost následků spáchaného činu. Z toho vyplývá, že systém, který z odškodnění bez dalšího vylučuje některé rodinné příslušníky jen na základě jejich rodinného postavení vůči oběti, nevede ke „spravedlivému a přiměřenému“ odškodnění.

Dotčená ustanovení

Směrnice Rady 2004/80/ES ze dne 29. dubna 2004 o odškodňování obětí trestných činů

Článek 12 odst. 2

Všechny členské státy zajistí, aby jejich vnitrostátní předpisy stanovily existenci systému odškodnění obětí násilných trestných činů spáchaných na jejich území, který zaručuje spravedlivé a přiměřené odškodnění obětí.

Listina základních práv Evropské unie

Článek 7

Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a komunikace.

Online sociální síť, jakou je Facebook, nemůže používat všechny získané osobní údaje pro účely cílené reklamy bez časového omezení a bez rozlišení typu údajů

Rozsudek Soudního dvora ve věci C-446/21 ze dne 4. října 2024

[Text rozhodnutí](#) / [Tisková zpráva](#)

Okolnosti případu

Aktivista Maxmillian Schrems brojil u rakouského soudu žalobou proti údajnému nelegálnímu zpracování dat týkajících se jeho sexuální orientace ze strany společnosti Meta. Žalovaná totiž na své sociální síti Facebook mířila na Schremse pomocí reklamních sdělení založených právě na jeho sexuální orientaci. Ačkoli žalobce údaje o své sexuální orientaci na sociální síti nesdílel, dostala se tato data do rozhraní Facebooku pomocí „cookies“, „social media plugins“ či „pixelů“ vestavěných do jiných stránek. Na základě těchto dat pak Meta mohla žalobci nabízet personalizovanou reklamu, aniž by se o to sám

přičinil. Rakouský soud tedy položil Soudnímu dvoru otázku, zda již samotným zveřejněním své homosexuální orientace ve veřejné debatě dal Schrems společnosti Meta automatický souhlas podle GDPR.

Z odůvodnění rozhodnutí

Soudní dvůr konstatoval, že podle tzv. zásady minimalizace údajů není možné, aby platforma data pocházející z jiných stránek shromažďovala a využívala pro cílenou reklamu bez časového a účelového ohraničení.

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

Zároveň Soudní dvůr podotkl, že to, zda žalobce svoji sexuální orientaci v rámci veřejné diskuze cíleně odhalil, nelze zcela vyloučit, avšak rozhodnout o tom musí vnitrostátní soudy. Samotná skutečnost, že osoba zveřejnila svoji sexuální orientaci mimo sociální síť, sice na jednu stranu opravňuje provozovatele ke zpracování této konkrétní informace, na druhou stranu mu však GDPR nedává mandát k tomu, aby bez dalšího zpracovával ostatní data s touto informací související.

Skutečnost, že Maximilian Schrems učinil prohlášení o své sexuální orientaci při příležitosti veřejné panelové diskuse, neopravňuje provozovatele online platformy sociální sítě ke zpracování dalších údajů týkajících se jeho sexuální orientace, případně získaných mimo tuto platformu, za účelem agregace a analýzy těchto údajů tak, aby mu nabízel personalizovanou reklamu.

Dotčená ustanovení

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (obecné nařízení o ochraně osobních údajů)

Článek 5 odst. 1 písm. c)

1. Osobní údaje musí být:

c) *přiměřené, relevantní a omezené na nezbytný rozsah ve vztahu k účelu, pro který jsou zpracovávány („minimalizace údajů“)[.]*

Článek 9

1. Zakazuje se zpracování osobních údajů, které vypovídají o rasovém či etnickém původu, politických názorech, náboženském vyznání či filozofickém přesvědčení nebo členství v odborech, a zpracování genetických údajů, biometrických údajů za účelem jedinečné identifikace fyzické osoby a údajů o zdravotním stavu či o sexuálním životě nebo sexuální orientaci fyzické osoby.

2. Odstavec 1 se nepoužije, pokud jde o některý z těchto případů:

e) zpracování se týká osobních údajů zjevně zveřejněných subjektem údajů[.]

Listina základních práv Evropské unie

Článek 8

1. Každý má právo na ochranu osobních údajů, které se ho týkají.

2. Tyto údaje musí být zpracovány korektně, k přesně stanoveným účelům a na základě souhlasu dotčené osoby nebo na základě jiného oprávněného důvodu stanoveného zákonem. Každý má právo na přístup k údajům, které o něm byly shromážděny, a má právo na jejich opravu.

European Journal of International Law

Vol. 35, N. 2, May 2024

Khan, Adil Hasan

The Spiritual Exercises of Antonio Cassese and the Re-Forming of a 'European Tradition' of International Law (str. 331-353)

Duchovní cvičení Antonia Casseseho a transformace „evropské tradice“ mezinárodního práva
(mezinárodní smlouvy; humanitární právo; mezinárodní bezpečnost; mezinárodní právo veřejné; mezinárodní soudní orgány; mezinárodní trestní právo; etické a morální aspekty; etika; interpretace práva; teorie práva; právní pozitivismus; pozitivismus; metodologie; právní výzkum)

Kurban, Dilek

Authoritarian Resistance and Judicial Complicity: Turkey and the European Court of Human Rights (str. 355-387)

Autoritářský odpor a spoluúčast soudů: Turecko a Evropský soud pro lidská práva
(liberální demokracie; právní stát; demokracie; demokratický právní stát; liberalismus; konstitucionalismus; liberalismus; Evropský soud pro lidská práva; judikatura ESLP; Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod; metodologie; právní výzkum; Turecko; mezinárodní právo veřejné)

Zugliani, Nicollò

The Supply of Weapons to a Victim of Aggression: The Law of Neutrality in Light of the Conflict in Ukraine (str. 389-410)

Dodání zbraní oběti agrese: Právo neutrality ve světle konfliktu na Ukrajině
(Charta OSN; Rada bezpečnosti OSN; mezinárodní právo veřejné; Ruská federace; Ukrajina; neutralita; mezinárodní orgány a organizace; mezinárodní právo; mezinárodní sankce; kodifikace mezinárodní práva; mezinárodní vztahy; válka; válka na Ukrajině; humanitární právo; ozbrojený konflikt; mezinárodní konflikty)

Kuo, Ming-Sung

Militant Democracy Unmoored? The Limits of Constitutional Analogy in International Law (str. 411-439)

Vykořeněná militantní demokracie? Limity ústavní analogie v mezinárodním právu
(konstitucionalismus; mezinárodní právo; mezinárodní právo veřejné; militantní demokracie; demokratický právní stát; liberalismus; autoritativní systémy; ústavní právo; demokracie; srovnávací právo; právní stát; dělba moci ve státech; teorie práva; metodologie; analogie v právu; interpretace práva; obranyschopná demokracie)

Oxford Journal of Legal Studies

Vol. 44, N. 2, Summer 2024

Collins, Stephanie

Tan, David

Legislative Intent and Agency: A Rational Unity Account (str. 231-256)

Legislativní záměr a jednání: pojetí racionální jednoty
(legislativní proces; zákonodárství; tvorba práva; parlament; legislativa; pravidla legislativního procesu; poslanecká sněmovna; interpretace práva; teorie práva; právní normy; výklad práva; prameny práva; historický výklad; teleologie; Austrálie)

Spooner, Joseph

Contract Law When the Poor Pay More (str. 257-285)

Smluvní právo, když chudí platí více

(politická ekonomie; ekonomické teorie; ekonomie; kapitalismus; podnikání; tržní ekonomika; tržní mechanismus; spotřebitel; ochrana spotřebitele; spotřebitelské právo; Velká Británie; spotřebitelské spory; ochrana slabší strany; nekalé obchodní praktiky; smluvní právo; smluvní závazky; smluvní vztahy; smlouvy; soukromé právo)

Revue Générale de Droit International Public

2/2024

Ventura, Daniel

Reconsidérer les discours de légitimation des états sur les mesures de réaction à l'illécite adoptées par les tiers : quel espace pour la dialectique (str. 545-578)

Přehodnocení státního diskursu legitimizace opatření přijatých třetími stranami v reakci na protiprávní jednání: jaký je prostor pro polemiku?

(mezinárodní právo veřejné; mezinárodní právo; mezinárodní smlouvy; mezinárodní vztahy; mezinárodní odpovědnost; Charta OSN; Organizace spojených národů; mezinárodní právní mechanismy; konstitucionalismus; nadnárodní úroveň práva; suverenita státu; mezinárodní sankce)

Deutsches Verwaltungsblatt

21, 1. November 2024

Schomerus, Thomas

Das Aarhus Convention Compliance Committee (ACCC) (str. 1313-1319)

Výbor pro dodržování Aarhuské úmluvy (ACCC)

(Aarhuská úmluva; kontrolní činnost; OSN; recepce mezinárodního práva; právo na informace; životní prostředí; ochrana životního prostředí; přístup k soudu; mezinárodní právo; environmentalismus; lidská práva; compliance)

Häußler, Richard

Geheime Dokumente im Verwaltungsprozess – Aktuelle Rechtsprechung zu § 99 VwGO (str. 1333-1342)

Utajované písemnosti ve správním řízení – aktuální judikatura k § 99 soudního řádu správního

(správní řízení; utajované informace; judikatura; judikatura správních soudů; správní řízení; ochrana informací; veřejné právo; právo na informace; ochrana soukromí; německé správní právo; právo na spravedlivý proces; státní tajemství; právní odpovědnost; procesní právo)

22, 15. November 2024

Guckelberger, Annette

Suspensiveeffekt von Parlamentspetitionen und Anträgen auf einstweilige Anordnung nach § 32 BVerfGG? (str. 1377-1385)

Odkladný účinek parlamentních peticí a návrhů na předběžné opatření podle § 32 zákona o Spolkovém ústavním soudu?

(Spolkový ústavní soud; petiční právo; Základní zákon; odkladný účinek; předběžné opatření; německý spolkový sněm; německé ústavní právo; zákon o ústavním soudu)

Juristen Zeitung

19, 4. Oktober 2024

Alexy, Hans

Zum Menschenbild des Grundgesetzes (str. 841-848)

K obrazu lidskému německého Základního zákona

(Spolkový ústavní soud; německé ústavní právo; Základní zákon; člověk; společnost; individualismus)

20, 18. Oktober 2024

Kühne, Hans-Heiner

Das Urteil des EGMR zum Klimaschutz – Menschenrechte als Allzweckwaffe? (str. 917-923)

Rozsudek ESLP o ochraně klimatu – lidská práva jako univerzální zbraň?

(Evropský soud pro lidská práva; klimatické změny; klimatický aktivismus; lidská práva; Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod; ochrana životního prostředí; migrace; nadnárodní právo; právní odpovědnost; odpovědnost státu; environmentální právo; interpretace práva; spravedlnost; ústavní právo)

Neue Juristische Wochenschrift

44/2024, 24. Oktober 2024

OLG Schleswig 04.07.24 – 2 Wx 11/24

Eintragung des verheirateten Transsexuellen nach Geschlechtsänderung als Vater (str. 3242-3245)

Vrchní zemský soud Šlesvicko-Holštýnska – rozhodnutí sp. zn. 2 Wx 11/24 ze dne 4. 7. 2024

Zápis do matriky narození sezdaného transsexuála po změně pohlaví jako otce

(německé soudnictví; transsexuálové; změna pohlaví; rodinné právo; německé občanské právo; matriky; rodiče a děti)

45/2024, 31. Oktober 2024

Vollkommer, Gregor

Das Leitentscheidungsverfahren beim BGH (str. 3257-3260)

Řízení o tzv. pilotním rozhodnutí před Spolkovým soudním dvorem

(Spolkový soudní dvůr; občanské soudní řízení; německé právo; pilotní rozhodnutí)

BVerfG 01.08.24 – 2 BvR 1458/23

Verfassungsrechtliche Bedenken wegen Fixierung und Zwangsmedikation (str. 3288-3290)

Spolkový ústavní soud – rozhodnutí sp. zn. 2 BvR 1458/23 ze dne 1. 8. 2024

Ústavněprávní pochybnosti ohledně fixace a nedobrovolné medikace

(Spolkový ústavní soud; německé ústavní právo; osobní svoboda; tělesná a duševní integrita; léky; přiměřenost)

46/2024, 7. November 2024

Bleckat, Alexander

Besitz von Cannabis im häuslichen Umfeld (str. 3326-3329)

Držení konopí v domácím prostředí

(německé trestní právo; omamné látky; psychotropní látky; domácnost)

Bulletin analytického odboru Ústavního soudu

11/2024

Připravili (v abecedním pořadí):

Petra Fousková, Tereza Franková, Petra Havlíková, Robert Jakubíček, Lucie Matoušová, Tereza Ordeltová, Viktória Alžbeta Sutórisová, Šimon Svoboda, Martin Szabó, Jan Zahradníček

Editace: Monika Hanych, Tereza Franková

Grafika: Jan Zahradníček

Fotografie schodiště Ústavního soudu na titulní a poslední straně: © Jiřina Rittichová